

BULLETIN

Drogami rozdělená společnost:
realita nebo mediální zkreslení?

Hašiš
a kannabinismus

**Možnosti mezinárodní spolupráce
v boji proti pašování kokainu**

Komunikace s
uživatelé
omamných a
psychotropních
látek

Problematika drog
ve věznici Vinařice

Obr. č. 1: Územní rozdělení Mexika podle vlivu drogových kav...

Konceptualizace
narkotismu
na příkladu
Mexika

Včely: lepší pátrači než psi

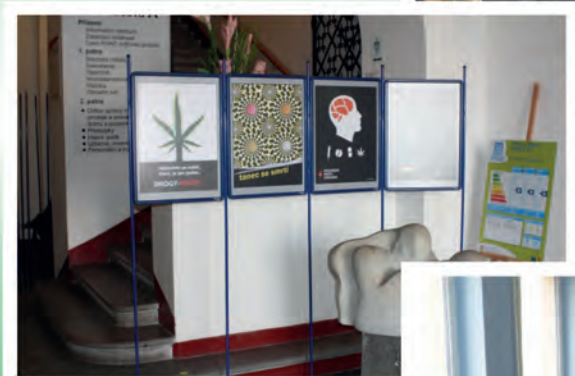
Zahraniční cesty

Konference stát. zástupců

SPRÁVNÝM SMĚREM

Projekt „Správným směrem“ zaměřený na protidrogovou prevenci pokračuje v Ústeckém kraji.

Více informací na www.policie.cz/spravnym-smerem.aspx

**BULLETIN
NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ CENTRÁLY**

Vydavatel:

Policie České republiky
Národní protidrogová centrála
Služby kriminální policie a vyšetřování

Redakční rada:

plk. Mgr. Jakub FRYDRYCH
plk. Ing. Petr KOČÍ
plk. JUDr. Břetislav BREJCHA
Doc. Dr. JUDr. Jan HEJDA
Doc., JUDr. Jozef ČENTĚŠ, PhD.
Doc. JUDr. Jozef METENKO, PhD.
Doc. Ing. Renata ŠTABLOVÁ
PhDr. Miroslav NOŽINA, PhD.
Mgr. Jaroslav ŠEJVL
pplk. JUDr. Ing. Marek BLAŽEJOVSKÝ

Vedoucí redakce:

kpt. Bc. Petr Procházka
Tel. 974 836 429, 731 670 480

Adresa:

Policejní prezidium České republiky
Poštovní příhrádka 62/NPC, 170 89 Praha 7
bulletinnpc@centrum.cz

Vydává:

oddělení vydavatelství obchodního odboru
Tiskárny MV, Bartůňkova 1159/4
Poštovní schránka 10, 149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 341, 974 887 335
Fax.: 974 887 333

Tiskne:

Tiskárna MV, p. o., Bartůňkova 1159/4, 149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 312
Fax.: 974 887 395

Vychází 4x ročně, cena 73,- Kč
Roční předplatné 292,- Kč
Plus distribuční poplatky

Objednávky přijímá a vyřizuje:

Tiskárna MV, p.o., obchodní úsek,
Bartůňkova 1159/4, 149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 334, 974 887 335, 974 887 341
Fax.: 974 887 333
e-mail.: bohupil.stnad@tmv.cz

Distribuci vyřizuje:

Jindřich MATOUŠ – distribuce tiskovin

Ze věcnou správnost příspěvků ručí autoři

Přetisk povolen pouze se souhlasem redakce

Podávání novinových zásilek

Povolila Česká pošta, s.p., Odštěpný závod Praha,
Čj.: 6119/96 ze dne 15. 10. 1996

Určeno pro služební potřebu Policie ČR, Obecní policie,
Státního zastupitelství, soudů a vybraných institucí.

Povoleno MK ČR – 7834

ISSN 1211-8834

Grafické zpracování:

Radek Kšír

OBSAH:

3. DROGAMI ROZDĚLENÁ SPOLEČNOST – REALITA NEBO MEDIÁLNÍ ZKRESLENÍ
JUDr. Petr Zeman, Ph.D.
16. SITUACE V PRAXI PŘI ODHALOVÁNÍ DROG V DOPRAVĚ Z POHLEDU PRÁVNÍ ÚPRAVY
pplk. JUDr. Ing. Marek Blažejovský
19. MOŽNOSTI MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V BOJI PROTI PAŠOVÁNÍ KOKAINU
kpt. Mgr. Aleš Gorčík
22. KONCEPTUALIZACE NARKOTERORISMU NA PŘÍKLADU MEXIKA
Bc. Roman Pačka
29. KOMUNIKACE S UŽIVATELEM OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK
kpt. Mgr. Bc. Jana Jungwirthová
34. PROBLEMATIKA DROG VE VĚZNICI VINAŘICE
Mgr. Ivan Suchý, mjr. Bc. Michal David
36. ZAHRANIČNÍ CESTY – MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V POLICEJNÍM VZDĚLÁVÁNÍ
kpt. Mgr. Barbora Kudláčková
41. VČELY JSOU LEPŠÍ PÁTRAČI NEŽ PSI
Alexandr Petrželka
43. HAŠIŠ A KANNABINISMUS
Jan David, Miloš Vaněček
45. KONFERENCE STÁTNÍCH ZÁSTUPCŮ
kpt. Mgr. Barbora Kudláčková

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

těší mě, že vzrůstá zájem o Bulletin Národní protidrogové centrály, což svědčí o faktu, že rozhodnutí o jeho zachování v klasické podobě, stejně jako tlak na zvýšení obsahové i grafické kvality, byly změny k dobrému.

V oblasti vymáhání práva, které se týká nelegálních drog, čelí Česká republika dlouhodobě mnoha výzvám, z nichž problém nelegální produkce metamfetaminu a marihuany a jejich distribuce vyčnívají významně nad evropský průměr. Cesta lokálních regulací v podmínkách otevřené Evropy je ošidná a potenciál změny tak lze očekávat pouze od řešení, která budou mít komplexní a systémový charakter.

Na národní úrovni to předpokládá legislativu, která snese srovnání v otázce přístupu, tolerance či sankcí. V opačném případě legislativní disharmonie vytváří prostor pro nežádoucí přeshraniční jevy, kterými jsme svědky na česko-německých a česko-polských hranicích. Zájem Německa na potírání drogové turistiky je legitimní a pochopitelný, nezájem Polska na regulaci volné dostupnosti léků s obsahem pseudoefedrinu je typickým projevem lokálního merkantilismu, který sleduje pouze své zájmy.

Jsem hluboce přesvědčen, že státní orgány jsou povinny reagovat proaktivně a s jistou

mírou předvídatosti a v mezinárodních souvislostech solidárně. Nesporný preventivní význam represe je v českých podmínkách dlouhodobě interpretován jako přepínání trestní represe vůči problémovým uživatelům drog. V praxi k ničemu takovému nedochází. Naopak, současná situace, kdy jsou přestupková množství drog kalibrována na potřeby problémových uživatelů drog, zvyšuje obecnou dostupnost nelegálních drog pro náhodné, experimentální a příležitostné uživatele. Ta zaklínaná množství a na ně navázaná kvalita drog, která mají chránit těžce závislé před samoučelnou kriminalizací, totiž v běžném distribučním polosvětě nelegálních drog zajímají pouze dealery a experimentátory, kteří nechtějí mít primárně se zákonem problémy.

Přeji vám příjemné a podnětné čtení, pokud kromě zajímavostí narazíte uvnitř tohoto čísla i na věci, které vám budou profesním přínosem, budeme rádi.

plk. Mgr. Jakub FRYDRYCH
ředitel NPC

DROGAMI ROZDĚLENÁ SPOLEČNOST – REALITA NEBO MEDIÁLNÍ ZKRESLENÍ?¹⁾

JUDr. Petr ZEMAN, Ph.D.

– Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha

Úvod

Jednou z možností, jak porozumět „problému drog“, je pochopit, jak na tento jev reaguje společnost, tj. jak je v dané společnosti „problém drog“ konceptualizován, resp. definován, diskutován a prezentován.²⁾ Zaměříme-li se na prezentaci drogové problematiky³⁾ v českých médiích, můžeme lehce nabýt dojmu, že se mediální diskurs v oblasti drog do značné míry zúžil na střet zastánců dvou extrémních pozic – liberalizačních či legalizačních přístupů na straně jedné, a nulové tolerance vůči užívání drog, prosazované zejména represivními prostředky, na straně druhé. Představitelé těchto názorových proudů bývají nejhlasitější a nejviditelnější, což vyvolává dojem, že otázka přístupu k problematice drog je pouze volbou mezi uvedenými dvěma směry, a že společnost je v této otázce víceméně jasně polarizována.

Zkušenosti z ČR i zahraničí ovšem ukazují, že mediální vykreslení určitého problému nelze brát automaticky jako jeho reálný obraz, a to jak ve smyslu jeho objektivního stavu, tak i pokud jde o vnímání daného problému ze strany veřejnosti.⁴⁾ Vliv médií na názory a postoje občanů je nicméně třeba mít neustále na paměti při hledání a vyhodnocování „vůle veřejnosti“, jež by mělo být součástí procesu tvorby jakékoliv veřejné politiky, včetně politiky protidrogové. Jak už před mnoha lety poznamenal Cohen, tisk možná není zcela úspěšný v přesvědčo-

vání lidí o tom, co si mají myslet, ale má neuvěřitelné úspěchy při jejich přesvědčování o tématech, o kterých by přemýšlet měli.⁵⁾ Jiní autoři zase upozorňují, že na nás působí „stále bulvárnější zpravodajství, které ohlupuje citlivost stále lhostejnějších občanů. A máme mechanismy zpětné vazby od občanů, od telefonických ohlasů diváků po internetové ankety, jež zdůrazňují intenzivní názory úzkého vzorku voličů, který nereprezentuje celou veřejnost.“⁶⁾

Obvyklým nástrojem na zjišťování znalostí, názorů a postojů veřejnosti jsou průzkumy veřejného mínění. Jedná se o nástroj uznávaný, byť jsou dobře známy i jeho významné limity.⁷⁾ Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) realizoval v roce 2010 průzkum veřejného mínění k vybraným otázkám drogové problematiky IKSP_D2010.⁸⁾ Průzkum byl realizován s využitím prostředků z institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace, poskytnuté Ministerstvem vnitra ČR (č. j. MV-37156-2/OBV-2010). V rámci řešení tohoto úkolu byla také provedena sekundární analýza výsledků jiných průzkumů veřejného mínění, které se k tématům z oblasti drogové problematiky v uplynulých letech na území ČR uskutečnily. Tato analýza ukázala, že je k dispozici poměrně bohatá poznatková základna o tom, co si myslí čeští občané o užívání a uživatelích drog, která může poskytnout podstatně přesnější obraz postojů veřejnosti k tomuto tématu, než nabízejí média.

¹⁾ Článek je rozšířenou verzí příspěvku, předneseného autorem na odborné konferenci „I. kriminologické dny“ (Policejní akademie ČR, Praha, 30. – 31. ledna 2013).

²⁾ Radimecký, J. Hodnocení drogové politiky. (citace 29-3-2011). Přístupno z <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/90/202/Hodnoceni-drogove-politiky>.

³⁾ „Drogami“ se v tomto článku rozumí tzv. drogy nelegální, tj. omamné a psychotropní látky ve smyslu zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.

⁴⁾ K problematice vykreslování drog a jejich užívání v médiích viz např. Manning, P. (ed): *Drugs and Popular Culture*. Willan Publishing, Cullompton, 2007.

⁵⁾ Cohen, B. C.: *The Press and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press, 1963, str. 13.

⁶⁾ Ackerman, B.A., Fishkin, J.S.: *Deliberation Day*. Yale University Press, 2004, str. 8 – 9.

⁷⁾ Viz např. Viki, G. T.: *Achieving accurate assessment of attitudes toward the criminal justice system – methodological issues*. In J. L. Wood, T. A. Gannon (eds.), *Public Opinion and Criminal Justice*. Willan Publishing, Cullompton, str. 96 – 119.

⁸⁾ Zeman, P., Trávníčková, I., Štefunková, M.: *Vybrané aspekty drogové problematiky z pohledu občanů*. IKSP, Praha 2011.

V tomto článku se pokusím naznačit, co díky průzkumům veřejného mínění o názorech občanů na různé aspekty drogové problematiky víme (nebo přinejmenším tušíme) a co z toho lze snad vyvozovat. Využiji k tomu účelu výsledky několika průzkumů, realizovaných v ČR v uplynulých letech. Samozřejmě je třeba mít na paměti, že průzkumy připravovaly a prováděly různé organizace v různých letech a na různých výzkumných souborech, takže jejich výsledky nelze jednoduše spojovat. Nicméně pro všechny vybrané průzkumy je společné, že byly jako průzkumy celopopulační realizovány na reprezentativním souboru občanů ČR ve věku 15 – 64 let, resp. 18 – 64 let, a že byly provedeny renomovanými institucemi, což dává určitou záruku ve smyslu spolehlivosti výsledků. V následujícím textu tak budou citovány následující prameny:

- Jaké chování je pro nás morálně přijatelné? (dále v textu CVVM_2012a)⁹⁾,
- Tolerance k vybraným skupinám obyvatel. (CVVM_2012b)¹⁰⁾,
- Názory občanů na drogy. (CVVM_2012c)¹¹⁾,
- Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2011. (NMS_2012)¹²⁾,
- Občané o drogách. (CVVM_2011)¹³⁾,
- Vybrané aspekty drogové problematiky z pohledu občanů. (IKSP_D2010)¹⁴⁾,

- Postoj veřejnosti ke konzumaci vybraných návykových látek. (CVVM_2009)¹⁵⁾,
- Veřejnost a trestní politika. (IKSP_TP2009)¹⁶⁾,
- Celopopulační studie užívání návykových látek v České republice v roce 2008. (CS_2008)¹⁷⁾,
- Postoje společnosti k problematice drog. (CEPROS_2006)¹⁸⁾,
- Výběrové šetření o zdravotním stavu a životním stylu obyvatel České republiky zaměřené na zneužívání drog. (ÚZIS_2004)¹⁹⁾,
- Problematika drog očima veřejnosti. (CVVM_2002).²⁰⁾.

Vnímání drog jako problému

Z výsledků výzkumu CVVM_2012c vyplývá, že občané vnímají současnou situaci v oblasti užívání drog jako problém (viz Tabulka 1). Z hlediska celé ČR se tak vyjádřilo 86 % respondentů, přičemž téměř polovina všech dotázaných zvolila krajní variantu odpovědi „rozhodně je problémem“. Pokud jde o místo bydliště respondentů, užívání drog v něm jako problém vidí mírná nadpoloviční většina (54 %). Průzkum potvrdil některé předpoklady, jako např. že méně často užívání drog jako problém ČR vnímají lidé, kteří sami drogu někdy užíli.

⁹⁾ Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR. Jaké chování je pro nás morálně přijatelné? Tisková zpráva ze dne 11. 4. 2012. (citace 15-1-2013). Přístupno z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6801/f3/ov120411a.pdf.

¹⁰⁾ Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR. Tolerance k vybraným skupinám obyvatel. Tisková zpráva ze dne 11. 4. 2012. (citace 15-1-2013). Přístupno z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6802/f3/ov120411b.pdf.

¹¹⁾ Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR. Názory občanů na drogy. Tisková zpráva ze dne 15. 6. 2012. (citace 15-1-2013). Přístupno z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6939/f3/ob120615.pdf.

¹²⁾ Mravčík, V. a kol.: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2011. Úřad vlády ČR, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha 2012.

¹³⁾ Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR. Občané o drogách. Tisková zpráva ze dne 15. 6. 2011. (citace 15-1-2013). Přístupno z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3881/f3/101159s_ob110615.pdf.

¹⁴⁾ Zeman, P., Trávníčková, I., Štefunková, M.: Vybrané aspekty drogové problematiky z pohledu občanů. IKSP, Praha 2011.

¹⁵⁾ Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR. Postoj veřejnosti ke konzumaci vybraných návykových látek. Tisková zpráva ze dne 8. 6. 2009. (citace 5-4-2011). Přístupno z http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100925s_ob90608.pdf.

¹⁶⁾ Zeman, P. a kol.: Veřejnost a trestní politika. IKSP, Praha 2011.

¹⁷⁾ Běláčková, V., Horáková, M. Celopopulační studie užívání návykových látek v České republice v roce 2008. Úřad vlády ČR, Praha 2012.

¹⁸⁾ Centrum výzkumu protidrogových služeb a veřejného zdraví. Postoje společnosti k problematice drog: Vývoj postojů společnosti k osobám užívajícím drogy, k řešení problémů s drogami a k legalizaci marihuany v letech 1996 - 2006. (citace 7-1-2011). Přístupno z <http://www.cepros.cz/veda-a-vyzkum/zmeny-postoje-spolecnosti-k-drogam-mezí-roky-1996-a-2006.html>.

¹⁹⁾ Brožová, J. Výběrové šetření o zdravotním stavu a životním stylu obyvatel České republiky zaměřené na zneužívání drog. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, Praha 2006.

²⁰⁾ Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR. Problematika drog očima veřejnosti. Tisková zpráva ze dne 17. 4. 2002. (citace 5-4-2011). Přístupno z <http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=zpravy&r=1&shw=100005>.

Tabulka 1: Představuje situace v oblasti užívání drog problém?

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Neví
V místě bydliště	22 %	32 %	29 %	8 %	9 %
V ČR	47 %	39 %	9 %	2 %	3 %

CVVM_2012c

Výzkum CEPROS_2006 zahrnoval mj. otázku, zda by k řešení problémů s drogami přispěla více pomoc postiženým, postihy či prevence, případně zda by se v této oblasti nemělo dělat nic. Respondenti se rozdělili na dvě velké skupiny – polovina (51 %) upřednostňovala roli prevence a 42 % funkci postihů. Pomoc postiženým zvolilo jako účinné řešení problé-

mů s drogami jen 6 % dotázaných. Protože CEPROS_2006 představoval druhé kolo výzkumu z roku 1996, je možné provést i srovnání situace s odstupem deseti let. Oproti výsledkům z roku 1996 došlo k obrácení poměru zastánců postihů (49 % v r. 1996) a prevence (46 % v r. 1996), nicméně rozdíly nejsou statisticky významné. Výsledky shrnuje Tabulka 2.

Tabulka 2: Co by spíše přispělo k řešení problémů s drogami?

	Prevence	Pomoc postiženým	Postihy	Nic
1996	46 %	4 %	49 %	1 %
2000	51 %	6 %	42 %	1 %

CEPROS_2006

Přestože mezi jednotlivými skupinami respondentů nebyly oproti celkovým výsledkům žádné dramatické rozdíly, výzkum přinesl poznatek, že s rostoucím vzděláním respondenta klesá podíl zastánců postihů a roste podíl těch, kdo upřednostňují prevenci. V roce 2006 bylo významně více zastánců prevence mezi ženami (55 %) a mezi mladšími respondenty (s rostoucím věkem naopak roste podíl osob, preferujících postihy). V roce 1996 byl zjištěn vyšší podíl zastánců postihů mezi obyvateli spíše menších obcí, přičemž ovšem celých 10 % respondentů z nejmenších obcí (do 500 obyvatel) by dalo přednost pomoci postiženým.

Přijatelnost užívání drog

Tím, jak občané posuzují přijatelnost různých druhů jednání, se výzkumy veřejného mínění zabývají pravidelně. Mezi jednání, jejichž přijatelnost je zkoumána, bývá někdy zařazováno i užívání návykových látek. V průzkumu CVVM_2012a měli respondenti na škále od 1 do 10 vyjádřit, nakolik jsou podle nich přijatelné různé druhy jednání (hodnota 1 znamenala, že jednání je nepřijatelné za jakýchkoli okolností, hodnota 10 znamenala, že jednání je přijatelné kdykoliv). Mezi 26 předloženými druhy jednání se

vyskytovalo i kouření marihuany či hašiše. Toto jednání se ukázalo být pro veřejnost spíše nepřijatelné, když dosáhlo průměrného hodnocení 3,54 a více než polovina respondentů je označila hodnotami 1 či 2, tedy jako zcela či téměř zcela nepřijatelné. Z předložených druhů jednání označili respondenti za přijatelnější např. dávání i přijímání úplatku, jízdu načerno, euthanasii, zabití zloděje při ochraně vlastního majetku, koupi kradené věci, zabití v sebeobraně, šizení na daních, využívání protekce atp. Méně přijatelné naopak pro respondenty byly jen rvačka s policií, neoprávněné požadování sociální podpory, nehledání práce a žití jen z podpory a darů, a řízení pod mírným vlivem alkoholu, jež se ukázalo být pro občany nejméně přijatelným jednáním. Ve srovnání s podobným šetřením z let 2005, 2007 a 2008 se nicméně tolerance občanů vůči kouření marihuany či hašiše mírně zvýšila. Naproti tomu opít se z radosti či ze žalu je pro české respondenty převážně přijatelné. Tabulka 3 obsahuje pro ilustraci několik vybraných druhů chování, seřazených podle přijatelnosti, přičemž první sloupec znázorňuje pořadí jednotlivých druhů chování a další sloupce procentuální zastoupení odpovědí – pro přehlednost byla desetibodová škála převedena na pětibodovou, sloučením dvojic hodnot původní desetibodové škály.

Tabulka 3: Morální přijatelnost některých druhů chování (v %)

		1+2	3+4	5+6	7+8	9+10	Neví
Líbat se na veřejnosti	1	9	6	14	18	51	2
Z radosti se opít	3	14	12	21	24	28	1
Euthanasie	4	15	13	24	23	16	8
Ze žalu se opít	6	17	11	21	24	25	2
Stahovat nelegálně hudbu, filmy	9	22	13	19	16	22	8
Nepřiznat příjmy při placení daní	14	32	22	21	12	9	4
Dát úplatek	17	39	20	20	12	6	3
Vzít úplatek	20	48	20	17	8	5	2
Kouřit marihuanu nebo hašiš	22	51	14	15	10	7	3
Nehledat práci a žít z podpory	25	64	17	8	5	3	3
Řídit pod vlivem alkoholu	26	72	12	8	4	3	1

CVVM_2012a

V dalších dvou výzkumech se CVVM zabýval otázkou (morální) přijatelnosti užívání vybraných látek. V rámci průzkumu CVVM_2009 respondenti uváděli, zda je podle nich morálně přijatelná konzumace kávy, alkoholu, tabáku, marihuany, extáze, pervitinu a heroinu, a to pokud jde o pravidelnou konzumaci, občasnou konzumaci či konzumaci pouze na zkoušku. Ponecháme-li stranou kávu, projeví respondenti největší shovívavost vůči užívání alkoholu, kde sice pravidelnou konzumaci pokládá za přijatelnou jen 15 % občanů, ale občasnou konzumaci připouští dalších 78 %, tj. dohromady je jeho užívání (nikoliv jen jednorázové) přijatelné pro 93 % respondentů. Užívání tabáku označilo za přijatelné 72 % dotázaných (30 % tak označilo jeho pravidelné užívání). U nelegálních návykových látek byli respondenti shovívaví podstatně méně. Užívání marihuany pokládá za přijatelné 18 % z nich (pouze 2 % tak vidí i pravidelnou konzumaci, naopak pro téměř polovinu dotázaných je užívání marihuany zcela nepřijatelné), užívání extáze 6 % (1 % i pravidelné užívání, 70 % považuje užívání extáze za zcela nepřijatelné), užívání pervitinu 3 % (1 % i pravidelné užívání, 83 % považuje užívání pervitinu za zcela nepřijatelné) a uží-

vání heroinu 2 % (1 % i pravidelné užívání, 89 % považuje užívání pervitinu za zcela nepřijatelné).

Výzkum dále zjistil obecně vyšší shovívavost k užívání uvedených látek u mužů a značné rozdíly v názorech na přijatelnost užívání marihuany mezi věkovými skupinami respondentů (pro 69 % osob starších 60 let je zcela nepřijatelné, oproti 24 % zástupců věkové kategorie 15 – 19 let).

Respondenti výzkumu CVVM_2012c se měli vyjádřit, zda pokládají za přijatelné užívání tvrdých drog (např. extáze, pervitin, heroin), měkkých drog (např. marihuana, hašiš), léků proti bolesti, na spaní či na uklidnění, alkoholu a tabáku. Nejvíce tolerantní byli vůči užívání léků, které za přijatelné označilo 86 % občanů. Vysokou míru tolerance projeví též vůči užívání tabáku a užívání alkoholu, jež jsou přijatelné shodně pro 76 % dotázaných. Užívání měkkých drog pokládá za přijatelné 32 % respondentů; naopak 31 % dotázaných je považuje za rozhodně nepřijatelné a dalších 33 % za spíše nepřijatelné. Velmi negativně se účastníci průzkumu vyjádřili k užívání tvrdých drog, které za nepřijatelné označilo 96 % respondentů. Přehled výsledků obsahuje Tabulka 4.

Tabulka 4: Přijatelnost užívání návykových látek (v %)

	Rozhodně přijatelné	Spíše přijatelné	Spíše nepřijatelné	Rozhodně nepřijatelné	Neví
Tvrdé drogy	1	2	16	80	1
Měkké drogy	6	26	33	31	4
Léky	29	57	9	3	2
Alkohol	19	57	18	5	1
Tabák	23	53	18	5	1

CVVM_2012c

Tento průzkum potvrdil, že vztah k nelegálním drogám je výrazně podmíněn věkem. Mezi respondenty z věkové skupiny 15-19 let pokládá užívání měkkých drog za rozhodně nepřijatelné pouhých 8 %, zatímco ve věkové skupině 60 a více let se tento názor objevil u 42 % dotázaných. Užívání tvrdých drog je rozhodně nepřijatelné pro 57 % respondentů z věkové skupiny 15–19 let a pro 85 % dotázaných ve věku 60 a více let.

Postoj k užívání návykových látek zkoumal též výzkum CS_2008 (viz Tabulku 5). Konkrétně byli respondenti dotázáni na a) vyzkoušení heroínu jednou nebo dvakrát za život, b) příležitostné kouření marihuany nebo hašiše, c) vyzkoušení extáze jednou nebo dvakrát za život, d) kouření 10 nebo více cigaret denně, e) pití jednoho nebo dvou alkoholických ná-

pojů týdně. Nejmenší toleranci projevili respondenti vůči experimentování s heroinem, u něhož zvolilo variantu odpovědi „nic nenamítám“ 12 % dotázaných. Proti příležitostnému kouření marihuany či hašiše nic nenamítá 33 %, proti experimentování s extází 34 %, proti kouření 10 a více cigaret denně 40 % a proti pití jednoho či dvou alkoholických nápojů týdně 62 % respondentů. Opačné pořadí jednotlivých druhů jednání bylo u varianty odpovědi „zásadně neschvaluji“, kterou ohledně pití jednoho či dvou alkoholických nápojů týdně zvolilo 7 %, ohledně kouření 10 a více cigaret denně 19 %, ohledně experimentování s extází 23 %, ohledně příležitostného kouření marihuany či hašiše 22 % a ohledně experimentování s heroinem 46 % dotázaných.

Tabulka 5: Přijatelnost užívání návykových látek (v %)

	Nic nenamítám	Neschvaluji	Zásadně neschvaluji	Nevím
Vyzkoušení heroínu 1-2x za život	12	35	46	7
Příležitostné kouření marihuany nebo hašiše	33	37	22	7
Vyzkoušení extáze 1-2x za život	34	33	23	10
Kouření 10 nebo více cigaret denně	40	37	19	4
Pití 1 nebo 2 alkoholických nápojů denně	62	26	7	5

CS_2008

Výrazný rozdíl v toleranci, a to ať už legálních či nelegálních látek, byl patrný mezi muži a ženami, když muži byli ve srovnání se ženami výrazně tolerantnější. Dalším poznatkem z výzkumu je, že mladí dospělí (15–34 let) jsou mnohem tolerantnější vůči užívání nelegálních drog (např. příležitostné kouření marihuany či hašiše zásadně neschvaluje jen 13 % z nich, zatímco prakticky polovina z nich vůči němu nic nenamítá). Podobně byli vůči užívání nelegálních drog výrazně tolerantnější respondenti, kteří v posledním roce některou z nich užili. Např. proti experimentování s extází nic nenamítalo 79 % z těch, kdo v posledním roce nelegální drogu užili (obdobně 85 % u příležitostného kouření marihuany či hašiše a 29 % u experimentování s heroinem).

Vztah k uživatelům drog

Výzkum CVVM_2012b se primárně věnoval to-

leranci veřejnosti vůči různým skupinám obyvatel. CVVM tento průzkum realizuje pravidelně, je tedy k dispozici i časová řada výsledků. Mezi posuzovanými skupinami obyvatel jsou též lidé závislí na drogách a lidé závislí na alkoholu. Tyto skupiny z výzkumu nevycházejí vůbec pozitivně (viz Tabulka 6). Když měli respondenti uvést, příslušníky kterých skupin obyvatel by nechtěli mít za sousedy, jednoznačně nejčastěji jako nežádoucí sousedy označili osoby závislé na drogách (86 % respondentů) a závislé na alkoholu (78 %). Podobně velký podíl dotázaných by za sousedy nechtěl lidi s kriminální minulostí (74 %) a v poněkud menší míře lidi psychicky nemocné (63 %). Ostatní skupiny obyvatel (např. lidé jiné barvy pleti, homosexuálové, cizinci, tělesně handicapovaní apod.) označila za nežádoucí sousedy méně než třetina dotázaných. Kuřáky by za sousedy nechtělo 16 % občanů.

Tabulka 6: Koho byste nechtěli mít za sousedy? (v %)

Lidé		březen 2010	březen 2011	březen 2012
závislí na drogách	1	86	89	86
závislí na alkoholu	2	79	79	78
s kriminální minulostí	3	75	80	74
psychicky nemocní	4	60	63	63
jiné barvy pleti	5	31	32	31
kuřáci	8	17	17	16
mladí	15	5	5	5

CVVM_2012b

V rámci průzkumu CVVM_2011 měli respondenti uvést, zda souhlasí s různými výroky, týkajícími se drogově závislých. Největšího souhlasu (73 % souhlasných odpovědí) se dostalo výroku, podle něhož by poradenství drogově závislým mělo být poskytováno zdarma. Pokud jde o léčbu drogově závislých, 59 % dotázaných souhlasilo s tím, že by měla být poskytována zdarma jen na omezený počet pokusů (např. třikrát a dost); naproti tomu jen 32 % vyslovilo souhlas s tím, že by měla být tato léčba zdarma bez

omezení. Zároveň se 61 % občanů domnívá, že každý drogově závislý má šanci se vyléčit. Občané si zřejmě celkově spíše uvědomují význam práce streetworkerů, neboť s výrokem, že jejich práce nemá smysl a je zbytečná, souhlasilo jen 30 % dotázaných, naopak 62 % nesouhlasilo. Poskytování čistých injekčních stříkaček drogově závislým zdarma podpořilo 43 % lidí, 50 % se vyslovilo proti. Výsledky včetně srovnání s předchozím kolem průzkumu z roku 2009 shrnuje Tabulka 7.

Tabulka 7: Souhlas / nesouhlas s výroky (v %)

Lidé	květen 2009	květen 2011
Léčba drogově závislých by měla být zdarma	30/66	32/63
Práce streetworkerů (lidé starající se o drogově závislé na ulici) nemá smysl, je zbytečná	26/66	30/62
Léčba drogově závislých by měla být poskytována zdarma jen na omezený počet pokusů (např. 3x a dost)	61/34	59/34
Drogově závislým by čisté injekční stříkačky měly být poskytovány zdarma	46/48	43/50
Drogově závislým by poradenství mělo být poskytováno zdarma. Každý drogově závislý má šanci se vyléčit	76/20	73/23

CVVM_2011

Výzkum CVVM_2002 zahrnoval také otázku, zda občané vnímají uživatele drog (míněno zřejmě drog nelegálních) více jako zločince, nebo jako pacienta. Více než čtvrtina respondentů (27 %) uvedla, že uživatele drog vnímá více jako zločince, naopak více než pětina (22 %) jej vnímá více jako pacienta. Zajímavé ovšem je, že 28 % respondentů (tj. nejvyšší podíl) uvedlo, že uživatele drog vnímá jako zločince i jako

pacienta, a dalších 15 % se vyjádřilo, že jej nevnímá ani jako zločince, ani jako pacienta. Významná část dotázaných tedy patrně pocítovala určitou nejednoznačnost v postoji k uživatelům drog, přinejmenším pokud jde o nutnost volby mezi soucitem (vnímání uživatele jako pacienta) a odsouzením (vnímání uživatele jako zločince). Přehled výsledků je uveden v Tabulce 8.

Tabulka 8: Vnímáte uživatele drog více jako zločince nebo jako pacienta?

Více jako zločince	Více jako pacienta	Ani jako zločince, ani jako pacienta	Jako zločince i jako pacienta	Neví
27 %	22 %	15 %	28 %	8 %

CVVM_2002

Patrně nepřekvapí, že pokud jde o vnímání uživatele drog jako zločince, výrazně méně se projevilo mezi mladými do 19 let a naopak výrazně více mezi lidmi nad 60 let. Zajímavé je zjištění, že lidé s dobrou životní úrovní vnímali uživatele více jako pacienta, zatímco osoby se špatnou životní úrovní, obdobně jako obyvatelé malých obcí, více jako zločince.

Obdobně, byť ne tak expresivně, byl formulován dotaz v rámci šetření ÚZIS_2004. Respondenti měli uvést, zda drogově závislého vnímají jako osobu v konfliktu se zákonem, osobu nemocnou, ani jedním z těchto způsobů nebo oběma těmito způsoby. Vý-

sledky (viz Tabulka 9) potvrzují, že významná část populace nemá v tomto směru vyhraněný názor – jako osobu nemocnou, ale zároveň i překračující zákon, vidí závislého 32 % lidí a dalších 8 % jej nevnímá ani jedním z těchto způsobů. Ve srovnání dvou vyhraněných skupin převažovali ti, kdo závislého vnímají jako nemocnou osobu (28 %) nad těmi, kdo v něm vidí osobu v konfliktu se zákonem (17 %). Potvrdilo se rovněž, že s rostoucím věkem stoupá podíl osob, které mají na tuto otázku vyprofilovaný názor (pokles podílu odpovědi „nevím“) a těch, kteří závislost spojují s porušováním zákona.

Tabulka 9: Vnímání drogově závislého jako osoby...

v konfliktu se zákonem	nemocné	ani nemocné ani překračující zákon	nemocné a zároveň překračující zákon	Neví
17 %	28 %	8 %	32 %	15 %

ÚZIS_2004

Pohled na vývoj postojů společnosti k uživatelům drog mezi lety 1996 a 2006 nabízejí výsledky výzkumu CEPROS_2006. Respondenti se v něm vyjadřovali k tomu, jak by se společnost měla k uživatelům drog stavět, přičemž mohli volit mezi možnostmi neomezovat je, tolerovat je a chránit ostatní, a trpět je, ale žádat od nich léčení či je stíhat. Výzkum zjistil, že za 10 let došlo ke změně rozložení postojů veřejnosti v tom smyslu, že ačkoli stále převažují zastánci represivnějšího přístupu (strpění

uživatelů pod podmínkou léčení či jejich postihu), odstup přívrženců tolerantnějšího přístupu (tolerance k uživatelům za současné ochrany ostatních) se snížil – v roce 1996 činil poměr obou skupin 76 % ku 20 % ve prospěch represivněji laděných občanů, v roce 2006 již to bylo „jen“ 63 % ku 32 %. Skupina liberálů, která by uživatele neomezovala vůbec, je malá (cca 4 %) a v mezidobí se početně prakticky nezměnila. Výsledky shrnuje Tabulka 10.

Tabulka 10: Žádoucí přístup společnosti k uživatelům drog

	Neomezovat je	Tolerovat je a chránit ostatní	Trpět je, ale žádat od nich léčení nebo je stíhat
1996	4 %	20 %	76 %
2000	4 %	32 %	63 %

CEPROS_2006

Při bližším pohledu na výsledky průzkumu z roku 2006 je mj. patrné, že muži jsou k uživatelům tolerantnější. Platí, že s rostoucím věkem se lidé přiklánějí více k represivnějšímu postoji a naopak čím mladší jsou respondenti, tím více zastávají tolerantnější přístup. Rovněž respondenti se zkušeností s nelegální drogou více zastávají tolerantnější postoj na úkor postoje represivnějšího.

Postih uživatelů drog

Nejzávažnějším formálním vyjádřením společenské nepřijatelnosti určitého jednání je jeho označení za trestný čin. V roce 2012 byli občané v rámci průzkumu CVVM_2012c dotázáni, zda by měli být trestnímu postihu vystaveni lidé, kteří různou formou nakládají s drogami (viz Tabulka 11). Průzkum zjistil,

že občané jsou jednoznačně pro trestní postih zejména u prodeje tvrdých drog a výroby tvrdých drog za účelem prodeje (shodně 93 %), dále u prodeje měkkých drog (85 % pro trestní postih ku 14 % proti), užívání tvrdých drog (83 % pro, 14 % proti), a pěstování marihuany za účelem prodeje (82 % pro, 15 % proti). Méně výrazný je rozdíl mezi zastánci a odpůrci trestního postihu u užívání měkkých drog (56 % pro, 40 % proti), a podíl zastánců trestního postihu pěstování marihuany pro vlastní spotřebu je nižší než podíl jeho odpůrců (31 % pro, 65 % proti). Trestní postih užívání měkkých drog k léčebným účelům by zvolilo 19 % dotázaných, beztrestnost takového jednání 77 % občanů. Za pozornost stojí, že samotné užívání měkkých drog by kriminalizoval vyšší podíl respondentů, než jejich pěstování pro vlastní potřebu.

Tabulka 11: Vhodnost kriminalizace (v %)

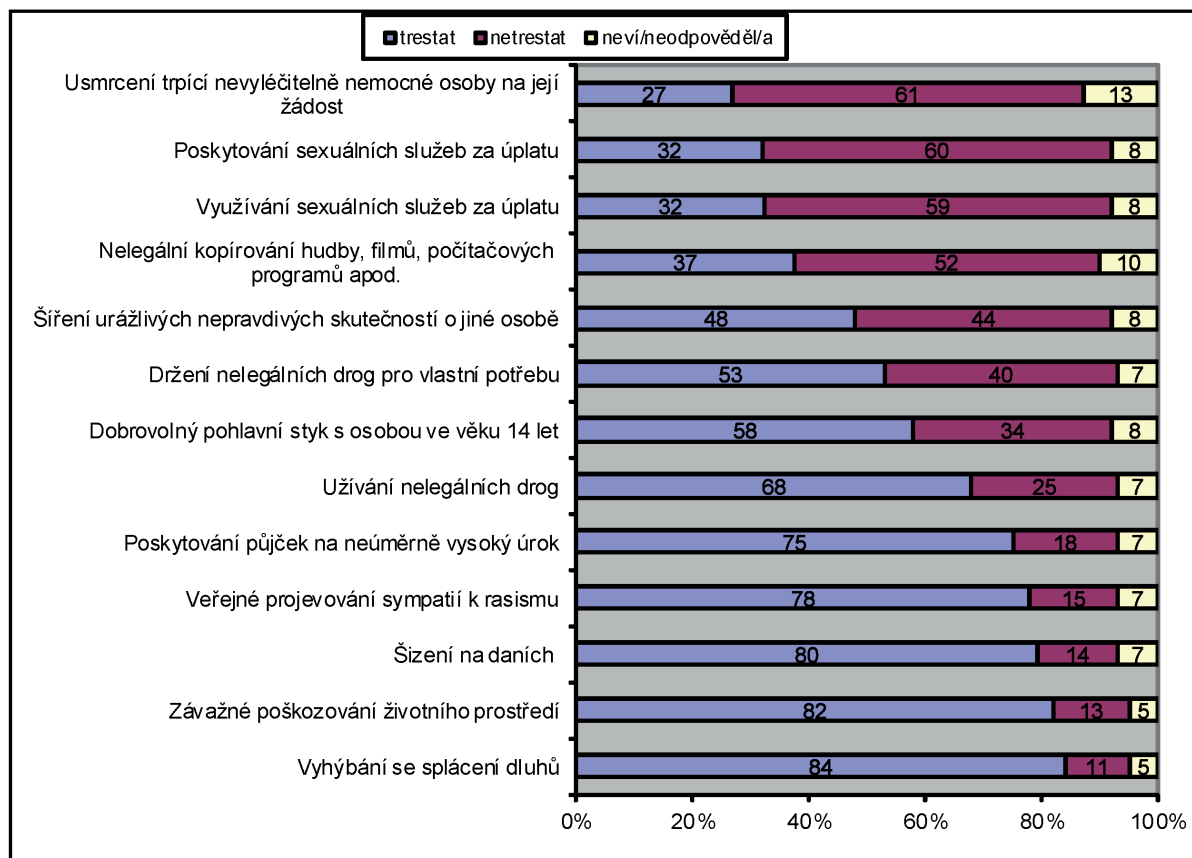
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Neví
Pěstování marihuany za účelem prodeje	52	30	10	5	3
Pěstování marihuany pro vlastní spotřebu	12	19	36	29	4
Výroba drog za účelem prodeje	82	11	2	4	1
Prodej měkkých drog	64	21	9	5	1
Prodej tvrdých drog	84	9	2	4	1
Užívání měkkých drog	30	26	27	13	4
Užívání měkkých drog k léčebným účelům	10	9	34	43	4
Užívání tvrdých drog	65	18	8	6	3

CVVM_2012c

Podle očekávání se potvrdilo, že vůle ke kriminalizaci nakládání zejména s měkkými drogami je podmíněna věkem a také zkušeností s drogami. Např. mezi nejmladšími respondenty je pro kriminalizaci užívání měkkých drog 36 %, mezi nejstarší generací pak 60 %. Mezi těmi, kteří mají osobní zkušenost s měkkou drogou, je pro trestní stíhání tohoto jednání 34 %, mezi těmi, kteří nemají zkušenost, je pro stíhání 63 %.

Část výzkumu IKSP_TP2009 byla věnována zjišťování tolerance a punitivity mezi občany. Jedna z otázek směřovala na to, zda by podle respondentů měly být jako trestný čin postihovány různé typy jednání, mezi jinými též držení nelegálních drog pro vlastní potřebu a užívání nelegálních drog. I v tomto

průzkumu se ukázal zajímavý jev, kdy pro trestní postih užívání nelegálních drog se vyslovilo 68 % dotázaných (25 % bylo proti), zatímco u držení nelegálních drog pro vlastní potřebu, tj. právě za účelem jejich užívání, bylo pro trestní postih 53 % dotázaných a proti 40 %. Tolerantnější než k těmto jednáním byli respondenti např. k eutanazii (27 % pro trestní postih), poskytování či využívání sexuálních služeb za úplat, nelegálnímu kopírování hudby, filmů, počítačových programů atp., či k pomluvě. Naopak přísnější byli vůči lichvě, veřejným projevům sympatií k rasismu, šizení na daních, závažnému poškozování životního prostředí a vyhýbání se splácení dluhů (84 % pro trestní postih). Výsledky shrnuje Graf 1.

Graf 1: Typy jednání, které by měly být postihovány jako trestný čin

IKSP_TP2009

I v tomto případě se vyšší tolerance vůči držení a užívání drog projevila u nižších věkových kategorií, zatímco u respondentů nad 40 let je podíl zastánců trestnosti vyšší než v obecné populaci a s rostoucím věkem se tento podíl zvyšuje.

Osobní zkušenost s drogami a jejich uživateli

Pro interpretaci názorů a postojů veřejnosti v oblasti drogové problematiky je potřebné mít představu

o tom, jaké jsou osobní zkušenosti občanů s drogami a jejich uživateli. Údaje o celoživotní prevalenci užívání návykových látek shrnují Tabulky 12 – 14. Přestože znázorněné výsledky vzešly ze vzájemně nezávislých průzkumů, do značné míry se shodují. Ukazují, že zkušenost s konzumací alkoholu má téměř celá populace, dvě třetiny respondentů deklarovaly zkušenost s tabákem. Zatímco celoživotní prevalenci užití „měkkých“ drog (cca čtvrtina populace) lze pokládat za poměrně vysokou, zkušenosti občanů s užitím „tvrdých“ drog jsou spíše výjimečné.

Tabulky 12 a 13: Celoživotní prevalence užívání návykových látek (v %)

Tabák	Alkohol	Marihuana, hašiš	Extáze	Pervitin, amfetaminy	Kokain	Heroin
66	91	25	6	2	1	1

NMS_2012

Tabák	Alkohol	Marihuana, hašiš	Extáze	Pervitin, amfetaminy	Kokain	Heroin
66	93	21	6	3	1	1

IKSP_D2010

Tabulka 14: Celoživotní prevalence a nepřímá zkušenost s užíváním drog (ano / ne / neví; v %)

Užil osobně tvrdou drogu	Užil osobně měkkou drogu	Zná uživatele tvrdých drog	Zná uživatele měkkých drog
4 / 95 / 1	26 / 73 / 1	20 / 66 / 14	46 / 44 / 10

CVVM_2012c

Průzkum IKSP_D2010 se kromě přímé osobní zkušenosti respondentů s užíváním návykových látek zabýval též jejich zkušeností s užíváním a distribucí nelegálních drog na veřejnosti. Celkem 38 % dotázaných v posledním roce zaznamenalo, že někdo v bezprostředním okolí jejich bydliště užívá na veřejnosti drogy, a 17 % respondentů si tam v tomtéž období všimlo prodeje drog. Průzkum též sledoval, zda konzumace či distribuce drog na veřejnosti občany obtěžuje (Tabulka 15). Třetina dotázaných uvedla, že se s užíváním drog na veřejnosti dosud nesešla. Z do-

tázaných, kteří již veřejnou konzumaci drog zaznamenali, a na otázku odpověděli, se takovým zážitkem cítili být obtěžováni plně tři čtvrtiny (76 %). Téměř polovina (48 %) dotázaných dosud nezaznamenala prodej drog na veřejnosti. Pokud jde o respondenty, kteří již takovou zkušenost mají, výsledky ukázaly, že se uvedeným jevem cítí být obtěžováno 79 % z nich. Je tedy patrné, že občany kontakt s uvedenými formami chování obtěžuje bez ohledu na to, zda se s nimi shledávají přímo v místě svého bydliště.

Tabulka 15: Obtěžuje vás, když se setkáte s tím, jak někdo na veřejnosti...

	... užívá drogu	... prodává drogy
Velmi mě to obtěžuje	29,6 %	28,5 %
Spíše mě to obtěžuje	18,6 %	10,5 %
Spíše mě to neobtěžuje	8,8 %	5,8 %
Vůbec mě to neobtěžuje	6,6 %	4,4 %
Dosud jsem se s tím nesešel/a	33,2 %	48,2 %
Neví, neuvedl/a	3,2 %	2,7 %

IKSP_D2010

S rostoucím věkem patrně klesá vnímavost dotázaných vůči užívání a prodeji drog na veřejnosti; naopak tomu mladší věkové kategorie respondentů jsou vůči těmto jevům, a to zejména vůči užívání drog na veřejnosti, výrazně shovívavější. Poměrně zřetelně se v tomto směru vyčlenily dvě skupiny respondentů, a sice osoby do 30 let věku na straně jedné a osoby nad 50 let věku na straně druhé.

Znalost drogové problematiky

Dalším důležitým předpokladem pochopení postojů občanů k určitému problému je povědomí

o tom, jaké jsou jejich znalosti různých aspektů tohoto problému. I této otázce se věnoval průzkum IKSP_D2010.²¹⁾

Mají-li občané dodržovat pravidla nakládání s nelegálními drogami, měli by vědět, jaké látky se za nelegální drogy považují, nebo alespoň kde lze jejich výčet nalézt. Byli proto dotázáni, zda vědí, kde je závazně stanoveno, které látky se v ČR pokládají za nelegální drogy. Zhruba tři čtvrtiny respondentů správně uvedly, že výčet omamných a psychotropních látek (OPL) je závazně stanoven v zákoně. Podle dalších 10 % dotázaných určují výčet OPL závazně orgány činné v trestním řízení, a to policie (5 %), soudy (4 %) či státní zástupce (1 %). Přibližně stejný

²¹⁾ Zeman, P., Štefunková, M., Trávníčková, I.: Znalosti, názory a postoje občanů v oblasti drogové problematiky. Adiktologie 4/2012, str. 302-310.

podíl respondentů (11 %) na tuto otázku nedokázal či nechtěl odpovědět, a cca 4 % občanů se domnívají, že okruh OPL není závazně stanoven vůbec.

Nový trestní zákoník přinesl s účinností od 1. ledna 2010 změny i v oblasti postihu neoprávněného nakládání s OPL. O změně právní úpravy postihu drogové kriminality, k níž došlo v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku, slyšela přibližně polovina občanů (49 %).

Další dotaz směřoval k tomu, jak se v současnosti posuzuje pěstování rostliny konopí pro vlastní potřebu.

Některé mediální interpretace mohly vyvolat mylnou představu, že nová úprava přinesla legalizaci takového jednání. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti na svých webových stránkách zveřejnilo anketu, v níž návštěvníci stránek odpovídali na otázku, jaký je podle nových předpisů od 1. ledna 2010 v ČR právní režim pěstování rostlin konopí pro vlastní potřebu. Po dohodě s NMS byla tato otázka včetně variant odpovědi téměř doslovně převzata i do dotazníku IKSP_D2010. Výsledky shrnuje Tabulka 16.

Tabulka 16: Právní režim pěstování rostliny konopí pro vlastní potřebu; srovnání výsledků ankety NMS²²⁾ a průzkumu IKSP_D2010

Pěstování rostlin konopí pro vlastní potřebu je:	Anketa NMS		IKSP_D2010	
	N	%	N	%
Zcela legální	693	24,9	121	5,9
Přestupek	254	9,1	315	15,4
Přestupek nebo trestný čin podle koncentrace THC	370	13,3	368	18,0
Přestupek nebo trestný čin podle počtu rostlin	1464	52,6	837	40,9
Neví, neodpověděl/a	–	–	403	19,7
Celkem	2781	100,0	2044	100,0

IKSP_D2010

Srovnání je zajímavé i z toho důvodu, že naznačuje odlišnosti komunity návštěvníků stránek NMS (přínejmenším těch, kteří se ankety zúčastnili) od obecné populace. Čtvrtina účastníků ankety se domnívá, že pěstování rostlin konopí pro vlastní potřebu je v ČR po 1. lednu 2010 zcela legální, zatímco v obecné populaci tento nesprávný názor sdílí jen 6 % občanů. Na druhou stranu více než polovina účastníků ankety zná správnou odpověď, což je o cca 10 % více než v obecné populaci. Široká veřejnost zjevně v této otázce více „tápe“, když sice má povědomí o tom, že pěstování rostliny konopí není zcela legální a je určitým způsobem postihováno, ale jasnou představu o podobě tohoto postihu nemá. O tom vypovídá poměrně vysoký podíl dotázaných, podle kterých je uvedené jednání přestupkem, resp. přestupkem či trestným činem v závislosti na koncentraci účinné látky THC v rostlinách, jakož i to, že pětina občanů odpověď vůbec neuvedla. Je ovšem třeba upozornit, že anketa NMS neobsahovala variantu odpovědi „nevím“, takže se jí účastnili návštěvníci stránek, kteří zřejmě na danou věc určitý názor měli.

Pro ilustraci lze doplnit, že i v rámci výzkumu IKSP_TP2009 byla část otázek zaměřena na skutečné znalosti občanů v oblasti trestní justice, včetně toho, zda určité druhy jednání jsou v ČR trestné či nikoliv. Plných 40 % respondentů se mylně domnívalo, že je užívání marihuany trestné, a o trestnosti užívání „tvrdých“ drog bylo mylně přesvědčeno dokonce 63 % dotázaných. Že je trestný prodej marihuany, správně uvedlo 86 % občanů.

Pokud jde o znalosti konkrétních zařízení, poskytujících služby pro uživatele drog, průzkum IKSP_D2010 naznačil, že občané celkově spíše nemají dostatečné informace. Pouze čtvrtina (24 %) ze všech dotázaných zná ve svém okolí konkrétní zařízení, kam se mohou uživatelé drog se žádostí o poskytnutí pomoci obrátit.

Vnímaná informovanost o drogové problematice

Průzkum IKSP_D2010 dále mapoval i to, nakolik se respondenti sami cítí být o drogové problematice informováni, tedy pocit informovanosti respondentů

²²⁾ Jedná se o výsledky ke dni 5. 1. 2011. Anketa byla zahájena v roce 2010; nutno ovšem dodat, že výsledky byly dlouhodobě do značné míry stabilní.

o různých tématech, týkajících se důsledků užívání drog, drogové scény a realizovaných protidrogových opatření. Více než tři čtvrtiny (78 %) dotázaných mají pocit, že disponují dostatkem informací o zdravotních rizicích spojených s užíváním drog, a stejný podíl respondentů se cítí být dostatečně informován o negativních společenských dopadech užívání drog. O tom, které drogy se v ČR užívají, má podle vlastního názoru přehled zhruba polovina dotázaných, a necelá polovina se cítí být dostatečně informována o tom, jak je užívání drog v ČR rozšířeno. Téměř polovina respondentů také deklarovala, že má dostatek informací o právních důsledcích neoprávněné výroby, držení a distribuce drog.

Informacemi o léčbě závislosti na drogách disponuje podle svých slov v dostatečné míře 42 % dotázaných. Přibližně třetina respondentů (35 %) se domnívá, že disponuje dostatkem informací o preventivních opatřeních, jež mají zabránit tomu, aby lidé drogy užívali. O poradenských službách pro uživatele drog, resp. o službách pro uživatele drog v terénu, pociťuje dostatek informací jen necelá třetina respondentů. Nejhůře ze všech nabídnutých témat se respondenti cítí být informováni o činnosti krajských a místních protidrogových koordinátorů, o které má podle vlastních slov dost informací jen necelá pětina dotázaných. Výsledky shrnuje Tabulka 17.

Tabulka 17: Vnímaná informovanost občanů o drogové problematice (v %)

Domníváte se, že máte dostatek informací	Rozhodně ano	Rozhodně nebo spíše ne	Neví, Neuvedl/a	Celkem
o právních důsledcích neoprávněné výroby, držení a distribuce drog	46,5	48,7	4,8	100,0
o činnosti krajských a místních protidrogových koordinátorů	18,2	75,0	6,8	100,0
o preventivních opatřeních, jež mají zabránit tomu, aby lidé drogy užívali	35,3	59,5	5,2	100,0
o léčbě závislosti na drogách	41,1	54,9	4,0	100,0
o službách pro uživatele drog v terénu, jako jsou programy výměny injekčních stříkaček	31,6	63,1	5,4	100,0
o poradenských službách pro uživatele drog	30,4	64,5	5,1	100,0
o tom, jak je užívání drog v ČR rozšířeno	42,5	53,8	3,7	100,0
o tom, které drogy se v ČR užívají	51,1	45,7	3,2	100,0
o negativních společenských dopadech užívání drog	78,0	20,4	1,6	100,0
o zdravotních rizicích spojených s užíváním drog	77,8	20,8	1,4	100,0

IKSP_D2010

Závěr

Výše citované průzkumy veřejného mínění k drogové problematice přinesly celou řadu zajímavých informací a každý z nich by si zasloužil podstatně podrobnější rozbor, než odpovídá formátu tohoto článku. Smyslem článku je nabídnout přehled poznatků, z nichž lze při nezbytné míře opatrnosti vyvozovat některé závěry ohledně postojů české veřejnosti k danému tématu.

Výsledky průzkumů veřejného mínění, zkoumajících postoje českých občanů k užívání a uživatelům návykových látek, naznačují, že česká společnost je velmi tolerantní k užívání (i pravidelnému) alkoholu

a tabáku. Užívání nelegálních drog naopak většina populace nepokládá za přijatelné.

V otázce přístupu k uživatelům jsou občané vcelku rovnoměrně rozděleni na zastánce spíše preventivně-rehabilitačního přístupu a spíše represivně-punitivního přístupu. Nelze tedy tvrdit, že by veřejnost zastávala v této oblasti výrazně liberální či naopak represivní postoje. Naopak, výsledky průzkumů ukazují, že pokud je respondentům nabídnuta „středová“ varianta odpovědi (např. že závislého uživatele drog je třeba vnímat jako osobu nemocnou i jako narušitele zákona), podstatná část z nich se uchýlí právě k ní.

V této souvislosti je také vhodné upozornit na vliv informovanosti občanů na míru punitivity, kterou vyjadřují jejich názory a postoje. Jak připomíná Green,

výzkum již po desetiletí ukazuje, že je-li veřejnost informovanější, je méně punitivní, než politici zpravidla tvrdí, a je v oblasti zločinu a trestu značně rozpolcená – chce jak trestat pachatele, tak je i napravovat, odsuzuje jednotlivce za páchaní trestné činnosti, ale odsuzuje i jejich sociální podmínky, chce pachatele nechat „shnit ve vězení“, ale i předcházet jejich recidivě.²³⁾ Toto tvrzení lze vztáhnout na oblast sociálně-patologických jevů obecně.

Průzkumy ukazují, že celkově jsou znalosti občanů ohledně vybraných aspektů drogové problematiky sotva průměrné. Odpovědi na otázky, týkající se vnímané (subjektivní) informovanosti respondentů, zároveň naznačují, že si jsou deficitu informací na své straně vědomi a jsou ochotni jej přiznat. Domnívají se, že mají dostatek informací o zdravotních i sociálních rizicích, spojených s užíváním drog, částečně i o situaci na drogové scéně, ovšem z celé škály opatření a složek české protidrogové politiky deklarují výraznější informovanost snad jen o oblasti postihu neoprávněného nakládání s nelegálními drogami.

Již citovaný Green však upozorňuje, že neznalost či nedostatek znalostí veřejnosti není totéž co nedostatek názorů. Veřejnost, je-li jakkoli nucena se vyjádřit, má názor i na témata, o nichž toho moc neví, přičemž se spoléhá na různá potenciálně zjednodušující vodítka, která jsou momentálně k dispozici.²⁴⁾

Průzkumy potvrzují, že drogová problematika je pro občany vcelku atraktivním, byť zejména pro příslušníky starší generace až nepříjemným tématem.²⁵⁾ Zároveň je možno dovodit závěr, že postoje občanů k užívání a uživatelům nelegálních drog (na rozdíl od alkoholu a tabáku) nejsou ovlivněny především jejich vlastními zkušenostmi či znalostmi problematiky. Pro výraznou část populace se zřejmě jedná o téma nikoliv prioritní, které ji nijak bezprostředně nezahluje. Je proto přirozeně více ochotna přijímat

o něm informace povrchní, zjednodušené a spíše ve formě vedlejších sdělení v rámci hlavní sledované oblasti (např. občané, zajímající se o problematiku kriminality, při sledování zpráv o ní zaznamenají i některé informace o drogách, resp. kriminalitě související s drogami). Zmíněná atraktivita tématu pro občany je tedy patrně spíše důsledkem typu informací a příběhů z oblasti drogové problematiky, které se k nim dostanou. Patrně nepřekvapí, že mezi těmito zprávami budou informace např. o činnosti protidrogových koordinátorů, drogových poradnách nebo prevenci spíše výjimkou. Důsledkem je, že názory a postoje české veřejnosti v oblasti užívání návykových látek jsou formovány především informacemi, zaměřenými jednostranně na negativní či šokující (a tedy atraktivní) aspekty této složité a komplexní problematiky.

Na druhou stranu je drogová problematika skutečně tématem do značné míry odborným a specifickým, a jakkoli je informovanost občanů v této oblasti zásadní zejména pro oblast prevence a snižování rizik, je otázkou, nakolik jsou podrobné znalosti o opatřeních ke snižování nabídky a poptávky po drogách skutečně důležité pro občany, kterých se „drogový problém“ osobně netýká.

Implikace výsledků citovaných průzkumu veřejného mínění pro tvorbu a realizaci protidrogové politiky ČR je možno spatřovat především v oblasti poskytování informací o drogové problematice občanům, přičemž je lze shrnout následovně: těm, kteří mají o takové informace zájem, je dodávat v přístupné formě, dostatečném rozsahu a kvalitě, odpovídající aktuálnímu stavu vědeckých poznatků, a občanům, které tato problematika nezajímá, poskytnout nezbytné informační minimum (prevence, snižování rizik), a vytvořit mezi nimi povědomí o tom, kde příslušné další informace nalézt, budou-li je potřebovat.

²³⁾ Green, D. A. Public opinion versus public judgment about crime. *British Journal of Criminology*, 2006, vol. 46, no. 1, str. 132.

²⁴⁾ Tamtéž, str. 144 – 145.

²⁵⁾ Zeman, P., Trávníčková, I., Štefunková, M.: *Vybrané aspekty drogové problematiky z pohledu občanů*. IKSP, Praha 2011, str. 111.

SITUACE V PRAXI PŘI ODHALOVÁNÍ DROG V DOPRAVĚ Z POHLEDU PRÁVNÍ ÚPRAVY

pplk. JUDr. Ing. Marek BLAŽEJOVSKÝ – NPC

Policisté mají omezenou možnost danou legislativní úpravou v případě podezření, že řidič je pod vlivem návykové látky, řidiče přinutit, aby se podrobil orientačnímu detekčnímu testování, případně aby se podrobil lékařskému vyšetření a odběru biologického materiálu (krve, moči) vhodného ke zkoumání. Konkrétně má řidič povinnost, kterou ukládá zákon č. 361/2000 Sb.¹⁾ v ustanovení § 5 odst. 1 písm. g). Jde o povinnost podrobit se na výzvu policisty odbornému lékařskému vyšetření, není-li ovlivněn návykovou látkou podle zvláštního předpisu.²⁾ Z citace ustanovení § 5 odst. 1 písm. g) zákona č. 361/2000 Sb. plyne, že řidič je povinen se podrobit odbornému lékařskému vyšetření vždy, když je k tomu policistou vyzván. Zákon nepředepisuje policistovi žádné restriktivní podmínky pro uplatnění předmětné výzvy vůči řidiči, jako tomu je např. u kontroly alkoholu, kde je nezbytný pozitivní výsledek předchozí dechové zkoušky.

Znamená to, že policista může řidiče vyzvat k lékařskému vyšetření i bez provedení orientační detekce na přítomnost návykové látky. Pokud však není provedena orientační detekce u řidiče a policista se spoléhá jen na svůj úsudek, uvede tuto skutečnost následně do úředního záznamu. Je-li zahájeno trestní řízení proti konkrétnímu pachateli – řidiči, je potom policista vyslýchán v postavení svědka dle ustanovení § 101 zákona č. 141/1961 Sb.³⁾ Na základě zkušeností policistů a státních zástupců je třeba zde zdůraznit, že tato svědecká výpověď, zvláště není-li podpořena pozitivním výsledkem orientační detekce, má před soudem zpravidla nízkou důkazní hodnotu.

Pokud však řidič neuposlechne výzvy policisty dané dle ustanovení § 5 odst. 1 písm. g) zákona č. 361/2000 Sb. a odmítne se podrobit se lékařskému vyšetření ke zjištění, není-li ovlivněn jinou návykovou látkou, ačkoli toto vyšetření nebylo spojeno s nebezpečím pro jeho zdraví, může policista při dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích přikázat řidiči motorového vozidla jízdu na nejbližší, z hlediska bezpečnosti a plynulosti pro-

vozu na pozemních komunikacích, vhodné místo k odstavení vozidla a zabránit mu v jízdě použitím technického prostředku k zabránění odjezdu vozidla, nebo odtažením vozidla. K tomu ho opravňuje ustanovení § 118a odst. 1) zákona č. 361/2000 Sb. Dalším důležitým oprávněním policisty obsažené v legislativní úpravě je již zmíněná tzv. kauce.

Ve většině případů, dle sdělení respondentů, se řidiči odmítají podrobit orientační detekci, zda nejsou pod vlivem návykové látky i lékařskému vyšetření. Dochází totiž k paradoxní situaci, že v takém případě je řidič postihnutelný „pouze“ za spáchání přestupku nesplnění povinnosti. Za tento přestupek mu hrozí sankce ve výši 25.000,- až 50.000,- Kč a zákaz řízení na dobu 1 až 2 roky. Paradoxně tak dochází k možnosti řidiče vyhnout se trestnímu řízení, i když třeba trestný čin spáchal. Přestupkové řízení na tomto úseku řeší pracovníci Odborů dopravních přestupků na Magistrátech měst v přenesené působnosti státní správy.

Pokud řidič uposlechne výzvy policisty, podrobí se orientační detekci na přítomnost návykové látky a dále se podrobí lékařskému vyšetření a odběru vhodného biologického materiálu, nehrozí mu sankce za spáchání přestupku nesplnění povinnosti. Na základě výsledků z toxikologické laboratoře a posudku z oboru lékařství psychiatrie a zvážení dalších okolností rozhodne policejní orgán, zda spáchal řidič trestný čin či přestupek. Podle toho zahájí trestní stíhání nebo věc odevzdá k projednání přestupku na příslušný orgán.

Zde nastává však v praxi problém v diferenciaci jednání řidiče a jeho kvalifikaci jako trestný čin, nebo přestupek. Skutková podstata trestného činu dle ustanovení § 274 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník) „ohrožení pod vlivem návykové látky“ uvádí, že: „*kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost... se dopouští trestného činu.*“

Podobné je to u přestupku, kdy přestupek na úseku

¹⁾ Zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích, ve znění novel a doplňků.

²⁾ Zákon č. 167/1998 Sb. o návykových látkách, ve znění novel a doplňků.

³⁾ Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).

dopravy je spáchán, když řidič poruší ustanovení zákona č. 361/2000 Sb.⁴⁾ konkrétně ustanovení § 5 odst. 2 písm. a), které zakazuje řidiči užít návykovou látku během jízdy a dále podle ustanovení § 5 odst. 2 písm. b) téhož zákona, řidič nesmí řídit ani v takové době po požití těchto látek, kdy by mohl být ještě **pod jejich vlivem**.

Problém je v tom, že nikde v současných zákoných normách (ani podzákoných) v České republice není definován pojem **ovlivnění**, respektive **stav vylučující způsobilost** způsobený **vlivem návykové látky**. Tato skutečnost pak v praxi způsobuje značné problémy, zejména v dokazování spáchání trestného činu. Nikde také není definována hranice, kdy je řidič, který je intoxikován návykovou látkou, pouze touto látkou ovlivněn či zda už je ve stavu vylučujícím způsobilost. Existuje Judikát, který upravuje tento nedostatek, konkrétně se jedná o rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 8 Tdo 449/2010, který uvádí, že: „V případě, že pachatel řídil motorové vozidlo pod vlivem jiné návykové látky než alkoholu, musí soud zjistit, o jakou látku se jednalo a v jakém množství byla obsažena v krvi či moči pachatele. K závěru, zda pachatel naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 trestního zákoníku je proto třeba též vycházet ze znaleckého posudku znalce v oboru toxikologie, který podle zjištěných hodnot posoudí, jaké množství předmětné omamné látky měl obviněný v době řízení motorového vozidla v krvi.“

V odůvodnění výše citovaného rozsudku se dále uvádí, že k naplnění znaků tohoto trestného činu se nevyžaduje, aby pachatel nebyl zcela schopen vozidlo ovládat, tím, že upadá do bezvědomí anebo pokud není schopen komunikace, ale postačí takové ovlivnění fyzických a psychických schopností návykovou látkou, kdy je vyloučena způsobilost vykovávat předmětnou činnost (řízení vozidla). Dokazování se tak neobejde bez přibrání znalce z oboru toxikologie, který dle judikátu by měl podle zjištěných hodnot posoudit, jaké množství látky měl obviněný v době řízení v těle. Na základě jeho posudku pak další znalec, tentokrát v oboru zdravotnictví – psychiatrie, určí, jak dalece byl obviněný v době řízení zjištěným druhem a množstvím látky ovlivněn. Judikát také doporučuje, aby znalec vymezil, s jakým množstvím alkoholu lze předmětné množství a charakter návykové látky v těle pachatele srovnat.

Mezi odbornou veřejností tento judikát způsobil nemalé pozdvižení. Jednak se znalecká obec toxicologů striktně ohradila proti tomu, že by měli určovat zpětně, jaké mohlo být množství návykové látky v organizmu pachatele, a dále se lékařská obec psy-

chiatrů pozastavila nad tím, že judikát doporučuje srovnávání účinků návykových látek s účinky alkoholu. To totiž nelze už jen z toho důvodu, že každý druh návykové látky má rozličný účinek na lidský organizmus a na lidskou psychiku a také proto, že na každého jednotlivce účinkuje stejné množství návykové látky odlišně. Jinak bude ovlivněn příležitostný uživatel 0.5 g metamfetaminu a jinak bude ovlivněn chronický uživatel. Není vyloučena také odlišná reakce organismu řidiče při kombinaci látek či kombinaci drog a alkoholu. Existuje tak nepřehledné množství modelů, jak mohou být řidiči ovlivněni stejným množstvím návykové látky. V oblasti nealkoholových návykových látek tak nelze postupovat jako v případě ustálené praxe v případech s alkoholem. Tam se praxe ustálila na hodnotě 1g/kg alkoholu v krvi, kdy hodnota nad touto hranicí v organizmu je považována za trestný čin.

Další komplikace v souvislosti se zde zmíněným postupem vzniká v průběhu přípravného řízení, kdy je toxikologem zjištěna hraniční hodnota návykové látky v krvi řidiče a psychiatr neposoudí tuto hodnotu jako způsobilou uvést řidiče do stavu vylučující způsobilost. Policejní orgán, případně státní zástupce, pak věc překvalifikuje jako přestupek a odevzdá příslušnému správnímu orgánu k projednání. Veškeré náklady na toxikologické vyšetření a znalecké posudky z oboru psychiatrie pak jsou na vrub státu. Správní orgán je již nemůže dát k úhradě přestupci. V praxi to vypadá potom tak, že policejní orgán nevyvíjí snahu postihnout řidiče pod vlivem návykové látky jako pachatele trestného činu, ale celou věc záměrně směřuje tak, aby byla projednána ve správním řízení. Státní zástupci, kteří nesou důkazní břemeno, kromě znaleckých posudků z oborů toxikologie a psychiatrie by měli mít k dispozici svědecké výpovědi policistů, kteří byli na místě, když řidiče zadrželi. Dále by měli mít k dispozici zprávu lékaře, který prováděl lékařské vyšetření a odběry krve a moči. V praxi však často dochází k tomu, že svědecké výpovědi policistů jsou neurčité, nepopisují jasně chování a jednání řidiče a jejich důkazní hodnota je prakticky nulová. Stejně tak lékaři provádějící vyšetření píšou zprávu rutinně, vágně, bez invence ve vztahu objektivního zjištění, zda je řidič ovlivněn návykovou látkou či nikoliv. Lze tedy konstatovat, že: „Současná legislativní úprava komplikuje postup Policie ČR a dalších státních orgánů při odhalování a vyšetřování zneužívání návykových látek v silniční dopravě“.

Recenze:

Autor v článku výstižně popisuje a hodnotí složi-

⁴⁾ Zákon č. 361/2000 Sb. (O provozu na pozemních komunikacích).

tou situaci v praxi, při aplikaci právních norem, které upravují postup policie při odhalování zneužívání nelegálních návykových látek v silniční dopravě. Situace ve vymáhání práva v dané oblasti je velmi složitá a to zejména proto, že existuje velmi málo účinných prostředků, které by donutily řidiče motorových i nemotorových vozidel podrobit se testování na přítomnost nelegálních návykových látek v organismu. Dále je situace složitá zejména ve stanovování míry

ovlivnění návykovou látkou, kdy z pohledu de iure je nutné zjišťovat, zda je řidič ovlivněn či nikoliv, nicméně v praxi je dokazování tohoto stavu velice složitě. Přesně na tuto skutečnost autor poukazuje a dále poukazuje na komplikovanost, zdlouhavost a nákladnost celého postupu orgánů činných v trestním řízení.

*pplk. JUDr. David ZÁMEK, Ph.D.
Policejní akademie ČR v Praze*

Literatura:

- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 168/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.
- Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Celní protidrogová jednotka (CPJ) definovala ve svém interním dokumentu zaměření a priority hlavní činnosti jednotky na období let 2012 – 2015. Jednou z hlavních priorit v oblasti boje proti pašování drog byl stanoven boj proti pašování kokainu a rozkrývání zločineckých struktur, které se na jeho přepravě z Latinské Ameriky do Evropy, a následně i do České republiky, podílejí. Výběr této priority je podložen především následujícími skutečnostmi:

- roční produkce kokainu: Kolumbie 450 tun, Peru 302 tun, Bolívie 111 tun,
- roční spotřeba kokainu v ČR: 950 kg (odhad ČSÚ) Evropa: cca. 400 tun,
- v roce 2011 zadrženo v celé ČR „pouze“ 11 kg kokainu,
- 1 kg kokainu na českém nelegálním trhu má hodnotu přibližně 750 000 Kč,
- aktuálně 134 zatčených českých pašeráků drog v zahraničí,
- hodnota českého drogového trhu převyšuje deset miliard korun,
- v Antverpách zadrženo v roce 2011 v 74 kontejnerech celkem 6 000 kg kokainu.

Jedním z prostředků, jak podkrýt modus operandi pašování této drogy na český trh, bylo uskutečnění zahraniční služební cesty do zemí Latinské Ameriky ve dnech 7. až 17. května 2012 s cílem navázat přímé kontakty s protidrogovými útvary států Brazílie, Peru a Ekvádoru a zjištění aktuálních trendů v oblasti pa-

šování kokainu do Evropy. Tato služební cesta proběhla na popud zastupitelských úřadů ČR v Latinské Americe a po předchozí konzultaci a souhlasu Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Jako cílové destinace pro návštěvu byly po důkladné analýze vybrány brazilské Sao Paulo, peruánská Lima a ekvádorský Guayaquil.

Brazilská celní správa je součástí federální daňové správy, pod kterou spadá 10 regionálních ředitelství, které přímo řídí jak celní, tak i daňové úřady. **Letiště v Sao Paulo** každoročně odbaví téměř 40 milionů pasažérů do 53 zemí, což denně představuje 650 příletů a odletů a každý den dojde k zadržení v průměru 5 pašeráků drog (z čehož jsou 1–2 tzv. polykači). Letiště je označováno za jednu z hlavních bran, přes kterou se kokain z Jižní Ameriky dostává především do Severní Ameriky a Evropy. Například v roce 2011 jen služební psi objevili na tomto letišti 25 kg kokainu a 400 kg marihuany, v letošním roce již 135 kg kokainu. **Přístav Santos** je největší kontejnerový přístav v Brazílii a je důležitým obchodním uzlem pro vývoz kávy, potravin a strojů. Přes brazilské přístavy se každoročně uskutečňuje přibližně 90 % všech vývozu a dovozu. Na celním úřadu ve výše zmíněném přístavu jsme byli informováni o aktuálním případě zadržení 140 kg kokainu v kontejnerové přepravě, která měla směřovat lomenou cestou přes Angolu do Nizozemí. Vedení tohoto úřadu se na druhé straně zajímalo o rizikovou analýzu a problema-

tku zjednodušených postupů v rámci EU a aktuální poznatky o nelegálních přepravách většího množství kokainu v kontejnerech do Evropy a možnosti přímé bilaterální spolupráce.

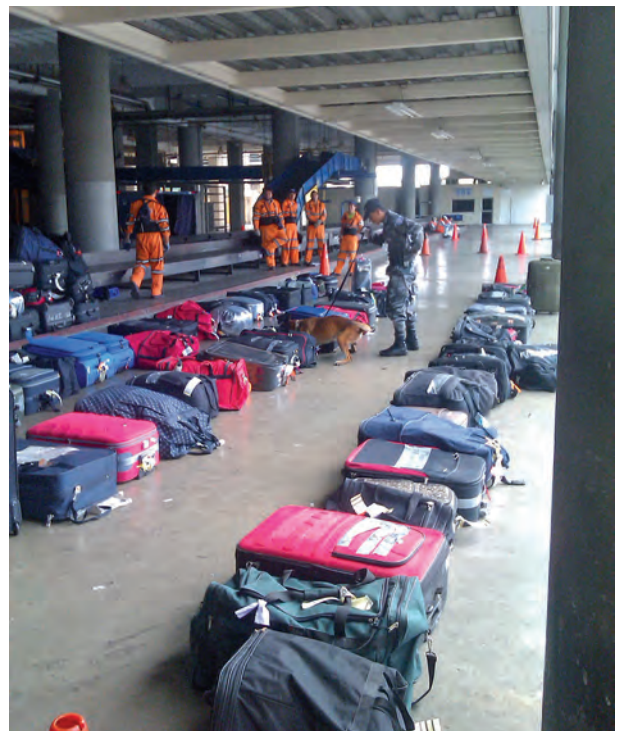
Jednání na Generálním ředitelství celní správy Peru přineslo celou řadu poznatků a informací o pašování kokainu, aktuálně vedených protidrogových operací v obou zemích a diskuzi k možnostem budoucí spolupráce. Peruánská strana podmínila výměnu informací k pašování kokainu uzavřením memoranda o spolupráci mezi celními správami. Projevila mimořádný zájem o technickou a odbornou pomoc od českých celních orgánů v oblasti kynologie. Celní správa Peru má v současnosti pouze 24 služebních psů na vyhledávání drog, které jim cvičí britská armáda. Chybí jí však dostatek zkušených instruktorů a vhodné výcvikové středisko.

Při návštěvě **celního úřadu v kontejnerovém přístavu Callao**, přes který proudí 60 % zboží určeného na export a je největším přístavem v Peru, jsme byli v rámci výměny informací seznámeni s aktuálním trendem v pašování, kterým je **metoda „Rip Off“**. Ta spočívá v tom, že do předem vytipovaných a na loď naložených kontejnerů jsou tajně vloženy cestovní tašky s kokainem. Kromě činnosti kontrolních jednotek na lodích nám bylo představeno také kynologické zázemí, formy výcviku psů a jejich veterinární zabezpečení.

Ředitel mezinárodního oddělení **Národní protidrogové komise „Devida“ Peru** nám při jednání

sdílel dostupné poznatky o zapojení českých občanů do pašování kokainu především z Dominikánské republiky do Evropy a dále informoval o připravované mezinárodní konferenci o boji proti zneužívání drog v Peru. Česká strana informovala o výsledcích jednání s vedením Celní správy Peru o technických i odborných možnostech pomoci v oblasti výměny protidrogových expertů a výcviku služebních psů.

Při návštěvě **Protidrogové policie Peru „Dirandro“** jsme získali mnoho relevantních informací o konkrétních případech pašování a byli jsme seznámeni s plánem národního boje Peru proti drogové kriminalitě a potírání nedovolené přepravy drog v letecké a námořní přepravě. Byla prodiskutována problematika možnosti využívání institutu sledované zásilky v případě, že by peruánská strana detekovala zásilku kokainu pro českého příjemce. Došlo rovněž k výměně poznatků o zapojení českých občanů do pašování kokainu v kontejnerové přepravě a zejména využití tzv. polykačů. U cestujících, kteří jsou napolykáni, jsou patrné mj. následující indicie: zarudlé oči, zápach z úst po latexu, žvýkačka v ústech, voda v plastové láhvi, léky proti bolesti, pocení, vrávoravá chůze, více zavazadel, ve kterých obsah neodpovídá délce pobytu, doba pobytu bývá 2 – 4 dny, apod. Novým fenoménem v oblasti nelegální přepravy kokainu jsou poštovní zásilky, které jsou vráceny z Peru do Evropy z důvodu nezastižení adresáta a do nichž je při odesílání zpět vkládáno malé množství drogy. Peruánská policie má zájem připojit se k žádosti celní správy o pomoc při výcviku protidrogových služebních psů, kynologických instruktorů a přímou výměnu informací.

V rámci jednání v **kontejnerovém přístavu v ekvádorském Guayaquilu s celními a policejními protidrogovými útvary** jsme byli informováni o tom, že celní správa provádí cílené kontroly kontejnerů v přístavech přes 23 let a že disponuje dostatkem odborných zkušeností v oblasti odhalování nelegální přepravy kokainu. Došlo k podnětné výměně informací o používaných pašeráckých metodách. Kolegové nám nastílnili způsoby a formy pašování drog kolumbijskými zločineckými skupinami. Ekvádorská policie deklarovala zájem o výměnu informací s českými celními orgány v oblasti mezinárodního boje proti pašování drog.

Celní orgány na **mezinárodním letišti v Guayaquilu** mají vytvořenou speciální finanční jednotku, která se zabývá odhalováním pokusů o legalizaci výnosů z prodeje drog. Po prodeji drog v Evropě následuje transport získaných finančních prostředků do Ekvádoru, kdy se jedná o částky v řádech milionů EUR a USD, které jsou pašovány na těle cestujících nebo v různých úkrytech v cestovních zavazadlech. Následně nám byl ukázán v praxi systém odbavování cestujících, zavazadel a poštovních zásilek. Jedním z efektivních nástrojů odhalování tzv. polykačů je přístroj „**Bodyscanner**“, který je používán celníky v letištní hale. Jedná se o rychlé CT vyšetření cestujících, kteří jsou natipováni celními a policejními orgány jako polykači. Přístroj je schopen detekovat rovněž

tekutý kokain, který je těžko rozpoznatelný na klasickém RTG snímku.

Závěr: Uskutečnění této služební cesty si vyžádala především stoupající spotřeba kokainu na území České republiky a neuspokojivé procento odhalování pašeráků této drogy do naší země. Cílem služební cesty v souladu s protidrogovými cíly CPJ na léta 2012 – 2015 bylo navázání přímých kontaktů s celními a policejními protidrogovými útvary v latinskoamerických přístavech a na mezinárodních letištích s následnou možností spolupráce při odhalování pašeráckých struktur a metod. Ve všech třech zemích byly prezentovány postupy a metody práce celních orgánů ČR v rámci boje s drogovou kriminalitou. Existují reálné možnosti výměny protidrogových expertů na mnoha úrovních, včetně zahájení intenzivní výměny relevantních informací, které by měly napomoci odhalit nelegální dovozy kokainu na území EU a následně i České republiky. CPJ je připravena k provedení školení podle požadavků ekvádorských celníků, kteří projevíli zájem absolvovat 14-ti denní kurz v ČR k získání dalších znalostí v oblasti boje proti nelegální přepravě drog. Bohaté zkušenosti a znalosti může rovněž poskytnout Výcvikové kynologické středisko v Heřmanicích, o jehož služby projevíli velký zájem jak peruánské, tak ekvádorské celní orgány.

kpt. Mgr. Aleš GORČÍK – Celní protidrogová jednotka

KONCEPTUALIZACE NARKOTERORISMU NA PŘÍKLADU MEXIKA

Bc. Roman PAČKA

ÚVOD

V lednu 2012 oznámila mexická vláda informace o obětech drogové války v Mexiku.¹⁾ Tyto údaje potvrdily, že se bezpečnostní situace od začátku vlády prezidenta Calderóna v roce 2006, který intenzivně usiloval o zbavení země drog a drogových kartelů v rámci tzv. drogové války, výrazně zhoršila. Násilí v Mexiku stále eskaluje, někteří pozorovatelé a analytici dokonce vyjadřují pochybnosti o mexické stabilitě a schopnosti vlády vyřešit problematiku drogových kartelů (Molzahn-Ríos-Shirk 2012: 1-2).

Současná situace v Mexiku je tedy velmi vážná, od prvotních potyček mezi policií a drogovými kartely situace přerostla do otevřeného konfliktu, o jehož charakter se však vedou spory. Podle mnoha názorů totiž není zcela jasné, zda se jedná se o pouhou vlnu kriminality spojenou s ilegálním prodejem drog, organizovaný zločin, povstalectví, nebo dokonce terorismus, ke kterému se kloní stále více autorů. S tím, jak začalo násilí v Mexiku v posledních letech eskalovat, se totiž začal měnit i charakter útoků a způsob boje drogových kartelů, které podle mnohých expertů vykazují právě známky teroristického způsobu boje. Toto stanovisko zastává i americký generál Barry R. McCaffrey (2008): „*Mexiko nečelí nebezpečné formě kriminality, spíše bojuje o přežití před narkoterorismem.*“ Správná identifikace situace a charakteru drogových kartelů je v boji proti kartelům zásadní, neboť mění politické postoje i strategii, která se diametrálně odlišuje od té, jež reaguje například jen na pouhou kriminalitu, či organizovaný zločin.

Hlavní cíl této práce představuje popis drogových kartelů, jejich motivů, taktik a technik boje, ve kterých identifikujeme projevy terorismu. Dalším cílem pak je vymezení pojmu narkoterorismu a jeho následná konceptualizace na příkladu současné situace v Mexiku.

Co se struktury textu týče, tato práce nejprve obecně popisuje drogové kartely v Mexiku, poté předkládá

důkazy o transformaci těchto skupin organizovaného zločinu na skupiny, které využívají teroristického způsobu a taktiky boje, a tedy mohou být považovány za teroristické skupiny. V druhé části je pak vymezen samotný koncept narkoterorismu, který je poté aplikován na případ drogových kartelů v Mexiku.

1. Drogové kartely v Mexiku

1.1. Vymezení drogových kartelů

Původcem terorismu (jak je níže zdůvodněno), oponentem státu, ale i sobě navzájem jsou v Mexiku drogové kartely. Všechny tyto organizace odpovídají klasické definici drogového kartelu, tedy organizaci, která koordinuje exportní zájmy jednotlivých producentů drog s cílem minimalizovat riziko odhalení bezpečnostními složkami a zároveň poskytnout ochranu svým členům v případě dopadení. V praxi je pak pro tyto zločinecké kartely charakteristické prorůstání do politické a hospodářské oblasti státu, silné dopady jejich činnosti na prosté obyvatelstvo, vysoká míra korupce, zastrasování a užívání násilí pro dosažení svých cílů (Koonings-Kruijt 2004: 78–79). Avšak v mexickém případě se svými cíly a taktikou boje pohybují již na úrovni teroristických skupin.

Kořeny současných drogových kartelů můžeme nalézt v 80. a 90. letech 20. století, kdy se rozhodly americké mafie importovat především kokain a heroin přes Mexiko,²⁾ a tím se stalo Mexiko jedním z hlavních dodavatelů pro americký trh (Watt-Zepeda 2012: 25–27). S tímto pak bylo spojeno i navyšování počtu kartelů a jejich vlivu či moci (Astorga-Shirk 2010: 31–33). Do roku 2006 byly v Mexiku čtyři dominantní kartely: *Tijuana, Sinaloa, Juárez a Gulf*. Události posledních let však tyto kartely fragmentovaly či úplně nové kartely začaly rozšiřovat svou moc a představovat tak významné aktéry v boji o kontrolované území a distribuční kanály, tzv. *plazas*. V průběhu drogové války od roku 2006 až do současnosti již

¹⁾ Od vyhlášení drogové války v roce 2006 po začátek roku 2012 bylo zabito více než 50 000 lidí (Molzahn-Ríos-Shirk 2012).

²⁾ Toto značně souvisí i se zánikem dvou velkých kolumbijských kartelů (Medellínský kartel a kartel z Cali) na konci 80. let 20. století, což pomohlo mexickým drogovým kartelům k tomu, aby od roku 1993 proměnily Mexiko v nejdůležitější trasu pro kokain z Kolumbie (srov. Elkus-Sullivan 2008: 4-5; Ravelo 2008: 15-16; Santana 2004: 20, 155).

můžeme považovat sedm drogových kartelů za relevantní: *Sinaloa federace, Gulf, Los Zetas, La Familia / Knights templar, Juárez, Tijuana a Cartel de Jalisco Nueva Generacion*. Z nich však pouze Sinaloa a Los Zetas patří mezi tzv. národní kartely, působící na rozsáhlém území Mexika. Vzhledem k velmi proměnlivému prostředí tohoto konfliktu je však velmi obtížné zachytit přesný význam a sílu jednotlivých organizací. Nejnovější dostupné informace o teritoriu, v němž působí drogové kartely, jsou znázorněny v obrázku č. 1.

1.2. Hlavní cíle, taktika a technika boje drogových kartelů

Základní obecné znaky všech drogových kartelů v Mexiku jsou tyto (Kan 2011: 37):

1. Jednají tajně, v ilegální rovině.
2. Využívají nadměrného násilí a pohrůžek násilím, či zastrasování.
3. Páchají vraždy, únosy, atentáty i popravy.
4. Zpochybňují stát i právní pořádek.
5. Ve svých aktivitách jsou inovativní, flexibilně přizpůsobují strategii situaci.
6. Ohrožují globální bezpečnost.
7. Disponují pevnou hierarchií a organizací.
8. Vysoká loajalita členů, opuštění kartelu se může rovnat smrti člena.

Mexické drogové kartely začaly na rozdíl od svého dřívějšího působení po začátku drogové války v roce 2006, kdy se celý konflikt militarizoval, čím dále více využívat agresivnějších a brutálnějších taktik a technik boje především proti vládě a jejím bezpečnostním silám.

První část jejich nové taktiky začaly představovat atentáty, které většinou míří na bezpečnostní složky státu, členy městských zastupitelstev, městské úřady, ale někdy i na vrcholné představitele Mexika (Longmire-Longmire 2008: 42). Četnost těchto útoků je při tom velmi vysoká – zhruba deset až dvacet atentátů za jeden týden (Molzahn-Ríos-Shirk 2012).

Další způsob představují popravy, většinou dekapitace nepřátel,³⁾ pomocí nichž chtějí zastráhit jak soupeřící drogové kartely, tak vládu a obecně celou společnost. U poprav totiž ještě bývají zanechávány výhružné vzkazy pro veřejnost, policii, politiky či ostatní kartely, které varují proti akcím mířeným na jejich zájmy.

Třetím způsobem jsou únosy, za účelem zisku určitých informací, které většinou končí vraždou. Jejich oficiální počet se pohybuje okolo 700 ročně, ale další studie počítají s čísly i okolo 7 000 (Molzahn-Ríos-Shirk 2012).

Všechny výše zmíněné útoky se pak provádějí po-

mocí profesionální armádní výzbroje. Po militarizaci konfliktu v roce 2006 totiž drogové kartely absorbovaly i vojenský rozměr. Zejména díky mírnému právnímu ošetření k držení zbraní v USA a schopnostem kartelů docela lehce pašovat zboží napříč hranicemi, jim nečinilo obtíž se kvalitně vyzbrojit. Rovněž je potřeba připomenout, že většina drogových kartelů rekrutovala do svých řad elitní mexické vojáky a policisty a některé, jako třeba *Los Zetas*, přímo založili bývalí příslušníci mexické armády (Amicis 2011: 1-2,7-9; Beittel 2012: 14).

Docela novou taktikou je však snaha drogových kartelů šířit strach a pocit bezmoci uvnitř společnosti. S výše uvedenými činy se strach z drogových kartelů rozšířil nejen mezi běžné občany, ale i mezi novináře, členy bezpečnostních sborů, či politiky. Důvod je prostý, díky vybudování kultu strachu docilují toho, aby nikdo nezasahoval do jejich aktivit, či nepůsobil přímo proti nim. V rámci korumpování bezpečnostních složek pak můžeme uvést, že díky mnoha informátorům uvnitř policie a armády jsou kartely téměř vždy „o krok napřed“ před policií, vědí o chystaných zátažích, tajných operacích apod. (srov. Economist 2012; Time 2012). Ve členech bezpečnostních sborů toto následně vzbuzuje pocit bezmoci a nedotknutelnosti drogových kartelů. Spolu s tím velmi slabé statistiky odhalování kriminality utvrzují běžné občany v tom, že vůči kartelům a kriminalitě je stát bezmocný.

2. Vymezení narkoterorismu

Vzhledem k tajné povaze a ilegalitě narkoteroristických skupin je zde samozřejmě jako u mnoha dalších forem terorismu málo příležitostí jej akademicky zkoumat. Mnozí autoři zdůrazňují, že tento nedostatek informací o něm vede i k obtížím se správnou identifikací skupin jako narkoteroristických, které za ně bývají zaměňovány, i když s narkoterorismem nemají nic společného (Cakir 2002: 12). Žádná univerzální definice narkoterorismu tak neexistuje a narkoterorismus může nabývat opravdu mnoha podob. Narkoterorismus je novým a hrozivým aspektem fenoménu mezinárodního terorismu a jeho dopady jsou závažné, trvalé a mnohem hůře identifikovatelné (Combs 2002: 177–178).

Pojem Narkoterorismus poprvé oficiálně použil v roce 1983 prezident Peru Belaunde Terry k deskripci útoků teroristického rázu proti protidrogovým policejním útvarům organizace Sendero Luminoso⁴⁾ (Holmberg 2009: 2). V roce 1986 pak Ronald Reagan použil tento termín k vyjádření spojení mezinárod-

³⁾ Například případ dekapitace 49 lidí v květnu roku 2012 kartelem Los Zetas (CNN 2012).

⁴⁾ Teroristická maoistická organizace „Světla stezka“ v Peru.

ního obchodu s drogami a terorismu (Chouvy 2004).

Ucelenější definici přináší například americký Národní úřad pro kontrolu obchodu s drogami (*Drug Enforcement Administration*) (Longmire-Longmire 2008: 38), který definuje narkoteroristickou skupinu jako organizovanou skupinu, která se podílí na aktivitách obchodu s drogami za účelem financování politicky motivovaných násilných činů proti neozbrojeným cílům za účelem ovlivnit vládu či skupinu osob. Toto však představuje pouze jeden možný přístup k narkoterorismu. Miroslav Mareš (2005: 355) narkoterorismus řadí mezi kriminální terorismus a nabízí opačnou perspektivu, když považuje za narkoterorismus takový terorismus, „... který je spjat s prosazováním zájmů ve prospěch zisků z ilegálního obchodu s drogami.“

Zjednodušeně lze tedy rozpoznat základní dva druhy narkoterorismu podle jejich konečného cíle. První představuje ten, který na základě zisků z obchodu s drogami financuje ideologicky či politicky motivované teroristické činy. Nejčastěji se jedná o teroristické organizace, které se uchýlily k produkci, pašování, či distribuci drog.⁵⁾ Druhý představuje ten, který si prostřednictvím teroristických aktivit zajišťuje zisky z obchodu s drogami. Zde se jedná většinou o skupiny organizovaného zločinu, které k zabezpečení obchodu s drogami používají teroristickou taktiku.

Takovéto vymezení je však stále příliš vágní, protože může zahrnovat široké spektrum velmi odlišných aktérů v jediné kategorii. Proto nabízíme i konkrétnější definici jednotlivých přístupů k narkoterorismu podle Petera A. Lupsha (1989):

1. Právý narkoterorismus – Spočívá v použití násilí a teroristických útoků drogovými obchodníky k zastrašení vládních autorit a státních institucí. Není nijak politicky motivován, slouží především pro ochranu a zvýšení zisků z drogového byznysu.
 - 1a) Státní zástupný narkoterorismus – Pokud zkorumpovaná vládní tělesa jako policie, vojsko, politici nebo byrokrati uplatňují terorismus v zájmu drogových obchodníků.
 - 1b) Povstalecký zástupný narkoterorismus – Pokud se povstalci chovají jako zástupci drogových obchodníků, zapojují se přímo či nepřímo do drogového obchodu v zájmu financování svých revolučních cílů. Povstalci se mohou zaměřovat na vydírání výrobců drog, zajišťování bezpečnosti při vý-

robě drog či pašování, nebo přímé zapojení do drogového byznysu.

2. Narkoterorismus „Narco-Warfare“ – zahrnuje spolupráci producentů i distributorů drog s povstalci v boji proti všem, kteří svou politikou ohrožují nebo eliminují výrobu a prodej drog.
3. Povstalecký narkoterorismus – povstalci jsou zapojeni aktivně do drogového obchodu a uplatňují teroristickou taktiku k ochraně svých zájmů. Mohou také kontrolovat oblasti, v nichž vyrábějí a distribuují drogy.

Přímo narkoterorismus, pak jako součást kriminálního terorismu můžeme kategorizovat podle adresátů hrozeb a primárních cílů (Mareš 2005).

1. Pokud jsou teroristické aktivity spojené s požadavkem vytvoření příznivého prostředí pro kriminální činnost. Hlavním cílem je vyslat poselství, které má zastrašit ostatní od postupu proti těmto skupinám, a členíme tedy dle charakteru hlavních adresátů hrozeb, kterými mohou být:
 - široká veřejnost s cílem donutit jí k tlaku na státní orgány,
 - reprezentanti složek postupujících proti kriminalitě,
 - členové či zákazníci soukromých subjektů,
 - konkurenční kriminálníci,
 - členové vlastních kriminálních skupin.
2. Pokud směřuje k bezprostřednímu dosažení zisku, tak jeho cílem může být:
 - široká veřejnost s cílem donutit jí k tlaku na státní orgány,
 - členové či zákazníci konkrétních subjektů,
 - příznivci vybraných osob či skupin.

3. Drogové kartely z hlediska terorismu

Jak již bylo zmíněno v úvodu, stále není zcela jasné, jak přesně charakterizovat současné násilí v Mexiku, zdali jako kriminalitu, organizovaný zločin, povstalectví či terorismus, neboť můžeme pozorovat znaky všech čtyřech zmíněných a do určité míry by se dala vztáhnout situace v Mexiku na každý z nich.

Avšak v posledních letech začaly drogové kartely využívat stále agresivnějších metod boje a v souvislosti s tím Mexiko již určitě nemůže být považováno za zemi prodávající pouhou vlnu vysokého nárůstu kriminality. Stát již není schopen vládnout v určitých oblastech země. Někteří hovoří v souvislosti s Mexikem i o konceptu „*failed state*“.⁶⁾ Zhrouceným státem sice země není a mexická vláda také všechna tato tvrzení popírá,⁷⁾ avšak výrazné selhání bezpečnosti

⁵⁾ Nebo také mohou zajišťovat všechny tři složky.

⁶⁾ Viz například studie *The Joint Operating Environment: Challenges and Implications for the Future Joint Force* (JOE 2012: 35).

⁷⁾ Prezident Calderón považoval násilí drogových kartelů v zemi spíše jako výzvu státu (Beittel 2012:4).

zde můžeme pozorovat již několik let (Kenny-Serrano 2012: 2-3) a nelze konstatovat, že by se situace v nejbližší době měla výrazněji měnit.

Proto se jedna část kloní ke konceptu narkopovstalectví („narcoinsurgency“) (Kan 2001: 38). Druhý názor autorů, zastávaný především v posledních letech, se však kloní ke konceptu narkoterorismu. Což si vysvětlujeme zvláště změnou povahy celého konfliktu v roce 2010. Toho roku totiž byla znovuobnovena dohoda Mexika s USA *Mérida Initiative*, která poskytla další finanční pomoc v boji proti drogovým kartelům. Tyto finance však vedly k ještě větší militarizaci konfliktu na obou stranách, jak ze strany vlády, tak drogových kartelů. Podle Rawlinse (2011) se drogové kartely začaly více zaměřovat na vytváření klimatu teroru ve společnosti, začalo se objevovat více vražd a mizení politiků, novinářů, masakry civilistů a bombové atentáty. Nebo například pomocí dekapitace policistů a vojáků se snaží podřývat morálku bezpečnostních složek.⁸⁾

Výše zmíněné informace ohledně charakteru, teroristického rázu útoků a obecně atmosféře ve společnosti nás tak přesvědčují o případu terorismu v Mexiku ze strany drogových kartelů.⁹⁾ Samozřejmě je zde ještě koncept povstalectví, obhajovaný kvůli obsazování značného území Mexika drogovými kartely, hlavně v oblastech s plazas. Avšak povstalectví není v tomto případě přesný pojem. Například Robert Kan (2011: 39) správně poznamenává, že drogové kartely sice mají pod svou kontrolou část Mexika, ale čistě z praktických důvodů, aby mohly bezproblémově zajišťovat svůj drogový byznys. Nemají v plánu nazývat tyto oblasti svým novým domovem, stále se cítí být Mexičany a nepožadují žádnou jinou formu legitimní vlády nad těmito oblastmi.

Tento názor, že se jedná o narkoterorismus, však podléhá i četné kritice. Nejčastěji bývá vytýkáno, že drogové kartely mají nedostatek politické či náboženské ideologie ve svém jednání. Sami mexičtí představitelé členy drogových kartelů jako povstalce či teroristy nevnímají, jejich záměr podle nich totiž není destabilizovat vládu a propagovat určitou ideologii. Uznávají sice, že krutost a násilí odpovídá teroristickým činům, ale nejsou mířeny proti určité skupině, jejich jedinou motivací prý představují jen peníze (Romo 2011). Mexická vláda proto raději nahlíží na drogové kartely jako na skupiny organizovaného zločinu, což ale může být dáno klasickým problémem

politického náhledu na teroristickou skupinu, kdy jedna strana skupinu za teroristickou považuje a druhá nikoliv.

Pokud však jde o srovnání s organizovaným zločinem, tak drogové kartely již výrazně přesahují hranice organizovaného zločinu směrem k terorismu. Pokud využijeme například výběr z komparace odlišností mezi terorismem a organizovaným zločinem podle Alexe Schmidta (2005), tak je jasné, že mexický případ neodpovídá definici organizovaného zločinu, vyvrací kritiku vlády a přesah do terorismu je zde zřejmý:

1. Teroristické organizace jsou ideologicky nebo politologicky motivované, organizovaný zločin se orientuje pouze na profit.
2. Teroristické skupiny často soupeří s vládami o jejich legitimitu, organizovaný zločin nikoliv.
3. Teroristické organizace vyžadují pozornost médií, organizovaný zločin nikoliv.

S těmito body tak nelze v případě drogových kartelů v Mexiku souhlasit, neboť v rámci definice konceptu narkoterorismu může být primární motivací finanční zisk. Rovněž však musíme i podotknout, že v tomto ohledu lze u některých drogových kartelů identifikovat určitý sociální či politický rozměr jejich jednání. Jedná se sice spíše o výjimku, ale stojí za povšimnutí. Například kartel *La Familia* (dnes již *Knights Templar*), jako jediný kombinující sociální a náboženské prvky, část svých zisků věnuje na charitativní účely, podporuje vzdělávání v určitých mexických oblastech apod. A to vše provádí z protestu vůči vládě, která není schopna dostatečně efektivně zvládat špatnou sociální situaci v Mexiku (Bunker – Sullivan 2010: 45).

Dále lze do jisté míry souhlasit s předpokladem, že drogové kartely nechtějí destabilizovat či rozvrátit stát, neboť situace, kdy drogové kartely ovládají potřebné území, jim plně vyhovuje a nemají ambice kontrolovat území, z kterého neplynou příjmy. Avšak na druhou stranu stát a právní řád zpochybňují a destabilizují tím, že za pomoci rozsáhlé korupce si zajistily již relativně vysoký vliv ve státním aparátu na úkor vlády a to vše umocňují svými násilnými, teroristickými činy.

A nakonec, pokud se zaměříme i na upoutávání pozornosti médií, tak vzhledem k případům uplácení, vydírání, a dalších praktik drogových kartelů prováděných na novinářích za účelem vylepšení mediál-

⁸⁾ Toto vyústilo až do situace, ve které například na post policejního ředitele mají mexické státní orgány problém sehnat kohokoli schopného, neboť z obav o svůj život není nikdo ochoten tuto funkci zastávat. Nejzajímavějším případem bylo, když na tuto pozici byla obsazena mladá dvacetiletá studentka Hermila Garcia, která měla představovat změnu, avšak i ta byla zanedlouho unesena a zavražděna (CNN 2010).

⁹⁾ Například názor amerických úřadů je takový, že o drogových kartelech v Mexiku hovoří buď přímo jako o teroristických skupinách, nebo jako o „...hybridních organizacích, které přijaly teroristickou taktiku.“ (O'Donnell 2012: 32).

ního obrazu jednotlivých drogových kartelů, spolu s veřejnými prohlášeními v televizi, vzkazy na místech činu, apod., je zde vyvrácen i poslední bod kritiky a drogové kartely mohou být prohlášeny za teroristické skupiny.

4. Drogové kartely z hlediska narkoterorismu

Narkoterorismus jako součást kriminálního terorismu se zaměřuje v nejobecnější definici primárně na osobní materiální výhody, resp. zisk. U mexických drogových kartelů opravdu představuje primární cíl zisk, respektive profit z obchodu s drogami, k jehož dosažení směřují téměř všechny aktivity.

Z hlediska definice samotného terorismu pak podle Mareše (2005) je důležité, aby existoval prvek komunikace prostřednictvím násilného aktu, jímž je vysláno poselství zřetelné širšímu okruhu lidí, než jen přímým obětím útoku, tzv. teroristický kalkul. Pomocí atentátů, poprav na veřejných místech, vzkazů na místech činů nejen pro nepřátelské kartely, ale v poslední době zejména pro veřejnost, policii či politiky s výhrůzkami, rozšiřují drogové kartely strach nejen ve společnosti,¹⁰⁾ ale i u politiků, bezpečnostních sil a novinářů. Případ kriminálního terorismu v Mexiku je o to zřetelnější, že na rozdíl od běžné praxe tohoto typu terorismu jsou poselství většinou zveřejňována v konzistentní podobě. Neplatí to sice paušálně u všech násilných činů prováděných drogovými kartely, ale obecně je tak teroristický kalkul v násilných činech obsažen.

Pokud budeme pokračovat v kategorizaci podle Mareše, kterou jsme představili v kapitole 2., tak kriminální terorismus je zde rozdělován podle toho, zda je cílem vyčištění prostoru pro svou činnost nebo dosažení zisku. V mexickém případě se dá souhlasit pouze s prvním cílem. Pomocí teroristických činů si kartely vyvářejí kult nedotknutelnosti a strachu, aby mohly bezproblémově obchodovat. Adresáty hrozeb tak jsou:

1. Široká veřejnost, která je jednak cílem sama o sobě (například aby občané nespolečovali s policií) a jednak cílem ve smyslu vytváření náporu na vládu, že neřeší problémy s kriminalitou ve společnosti, čímž ještě snižují podporu a tím i moc vlády.
2. Reprezentanti složek postupujících proti kriminalitě.
3. Konkurenční kriminálníci ve sporu o plazas, ale i díky nejruznějším křivdám mezi členy kartelů, apod.

4. Členové vlastních kriminálních skupin (pomocí poprav členů a jeho rodin, kteří zradili vlastní kartel, vytváří atmosféru strachu i uvnitř kartelu).

Co se týče druhého typu, směřujícího k bezprostřednímu dosažení zisku, žádné takové teroristické činy nejsou běžnou praxí drogových kartelů v Mexiku.

Vzhledem k rozlišení mezi dvěma obecnými druhy narkoterorismu mexické drogové kartely reprezentují druh aktérů, který nejprve působil jako skupina organizovaného zločinu v oblasti drogového byznysu a až následně si osvojil teroristickou taktiku. Tu používají z důvodů zabezpečení prostředí pro obchod s drogami a tedy zajištění zisků z něj vyplývajících.

Z hlediska klasifikace narkoterorismu od Petera A. Lupsha pak tento druh narkoterorismu odpovídá „Pravému narkoterorismu“, neboť drogové kartely používají násilí a teroristických útoků primárně k zastrášení vládních autorit a státních institucí. Jakákoliv politická motivace v útocích chybí a akty terorismu slouží především pro ochranu byznysu a zvýšení zisků z obchodu s drogami.

ZÁVĚR

Jak je z textu patrné, drogové kartely v Mexiku si již plně osvojily teroristický způsob boje. Pokud celou problematiku shrneme, tak to, co opravdu dělá drogové kartely teroristickými organizacemi, jsou obecně tři základní elementy: jejich taktika, která se zaměřuje na rozpoutání strachu a teroru ve společnosti (únosy, atentáty, popravy), jejich těžká zbrojní technika (AK-47; těžké odstřelovací pušky, RPG, apod.) a fakt, že jejich cílem je téměř celá mexická společnost od běžných občanů, přes bezpečnostní složky státu až po vládu.

Co se týče identifikace druhu terorismu, tak není pochyb o tom, že se mexická vláda potýká s případem narkoterorismu, přesněji „pravého narkoterorismu“ (*True narcoterrorism*) tak, jak jej definuje Peter A. Lupsha. Drogové kartely se k němu zde uchylují pouze pro zajištění profitu z drogového byznysu, respektive k zajištění co nejvhodnějšího prostředí pro obchodování s drogami. Na rozdíl od jiných forem narkoterorismu mexické drogové kartely nepožadují přímý zisk pomocí teroristických hrozeb, ani nevyužívají zisky z prodeje drog k jiným, například politickým či jinak ideologicky motivovaným akcím. Jde zde o čisté využívání teroristického způsobu boje jako nejvhodnějšího prostředku k dosažení primárního cíle, tj. materiálního zisku z drogového byznysu.

¹⁰⁾ Můžeme tedy zaregistrovat i fenomén strachu z kriminality, který bývá s formami kriminálního terorismu spjat (Mareš 2005).

Seznam literatury (Ověřeno ke dni 5. ledna 2013)

Amicis De, A. (2011): Los Zetas and La Familia Michoacana Drug Trafficking Organizations. Online text (<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/234455.pdf>).

Astorga, L. – Shirk, D. (2010): Drug Trafficking Organizations and Counter-drug Strategies in The U.S.-Mexican Context. In Olson, E – Selee, A. – Shirk, D. (eds.): Shared Responsibility. U. S. – Mexico Policy Options for Confronting Organized Crime. Online verze (http://alfinstitute.org/wp-content/uploads/2012/01/Shared_Responsibility.pdf#page=74).

Beittel, J. (2012): Mexico's Drug Trafficking Organizations: Source and Scope of the Rising Violence. In CRS Report for Congress. Online verze (<http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41576.pdf>).

Bunker, R. – Sullivan, J. (2010): Cartel Evolution Revisited: Third Phase Cartel Potentials and Alternative Futures in Mexico. In *Small Wars & Insurgencies*, Vol. 21, No. 1.

Kakir, B. (2002): An unholy alliance: Case studies in Narco-terrorism. Online text (http://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc3264/m2/1/high_res_d/Thesis.pdf).

Chouvy, P. (2004): Narco-Terrorism in Afghanistan. In *Terrorism Monitor*. Vol. 2, Issue 6. Online verze (http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=26379).

CNN (2010): Female police chief killed in Mexico. Online text (<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/americas/11/30/mexico.violence/index.html>).

CNN (2012): 49 decapitated bodies found in Mexico. Online text (<http://edition.cnn.com/2012/05/13/world/americas/mexico-remains/index.html>).

Economist (2012): "Impossible" to end drug trade, says Calderón. Online text (<http://www.economist.com/blogs/americasview/2012/11/drugs-business>).

Elkus, A. – Sullivan, J. (2008): State of Siege: Mexico's Criminal Insurgency. In *Small Wars Journal*. Online verze (<http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/84-sullivan.pdf>).

Holmberg, J. (2009): Narcoterrorism. Online text (http://tracc.gmu.edu/pdfs/student_research/Holmberg-Narcoterrorism.pdf).

JOE (2008): The Joint Operating Environment: Challenges and Implications for the Future Joint Force. Online text (<http://www.jfcom.mil/newslink/storyarchive/2008/JOE2008.pdf>).

Kenny, P. – Serrano, M. (eds. 2012): Mexico's security failure: collapse into criminal violence. New York: Routledge.

Koonings, K. – Kruijt, D. (2004): *Armed Actors: Organized Violence and State Failure in Latin America*. London: Zed Books.

Longmire, L. – Longmire, P. (2008): Redefining Terrorism: Why Mexican Drug Trafficking is More than Just Organized Crime. Online text (<http://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1044&context=jss>).

Lupsha P.A. (1989), "Towards an Etiology of Drug Trafficking and Insurgent Relations: The Phenomenon of Narco-Terrorism", *International journal of comparative and applied criminal justice*, 13(2):61-75.

Mareš, M. (2005): *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií.

McCaffrey, B. R. (2008): Narco-Violence in Mexico: A Growing Threat to U.S. Security," *After Action Report*. Online text (http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2009/0103/comm/mccaffery_mexico.html).

Molzahn, C. – Ríos, V. – Shirk, D. (2012): Drug Violence in Mexico. Data and Analysis Through 2011. San Diego: Trans-Border Institute. Online verze (<http://justiceinmexico.files.wordpress.com/2012/03/2012-tbi-drugviolence.pdf>).

O'Donnell, B. (2012): The Mexican Cartels: Not just Criminals but Terrorists. In *Global Security Studies*. Vol. 3, Issue 1.

Ravelo, R. (2008): *Herencia maldita: El reto de Calderón y el nuevo mapa de narcotráfico*. México: Random House Mandadori.

Romo, R. (2011): Mexican Drug Cartels Considered Terrorists? Online text (<http://edition.cnn.com/2011/WORLD/americas/04/15/cartels.terror/index.html?eref=ft>).

Santana, A. (2004): *El narcotráfico en América Latina*. Mexico: Siglo XXI Editores.

Singh, A. (2011): Narco-Terrorism: A Case Study of Afghanistan . In *Scholar's Voice: A New Way of Thinking* . Vol. 2, No. 1 .

Schmid, A. (2005): Links between Terrorism and Drug Trafficking: A Case of "Narco-terrorism"? Online

text (<http://english.safe-democracy.org/causes/links-between-terrorism-and-drug-trafficking-a-case-of-narcoterrorism.html>).

STRATFOR (2012): Areas of Cartel Influence in Mexico 2012. (http://www.stratfor.com/sites/default/files/main/images/Cartels_2012_year_end.jpg).

Time (2012): Mexico's Drug-Corruption Arrests: Why Soldiers Make Bad Narco Agents. Online text (<http://world.time.com/2012/05/31/mexicos-drug-corruption-arrests-why-soldiers-make-bad-narco-agents/>).

The Atlantic (2012): Mexico's Drug War: 50,000 Dead in 6 Years. Online text (<http://www.theatlantic.com/infocus/2012/05/mexicos-drug-war-50-000-dead-in-6-years/100299/>)

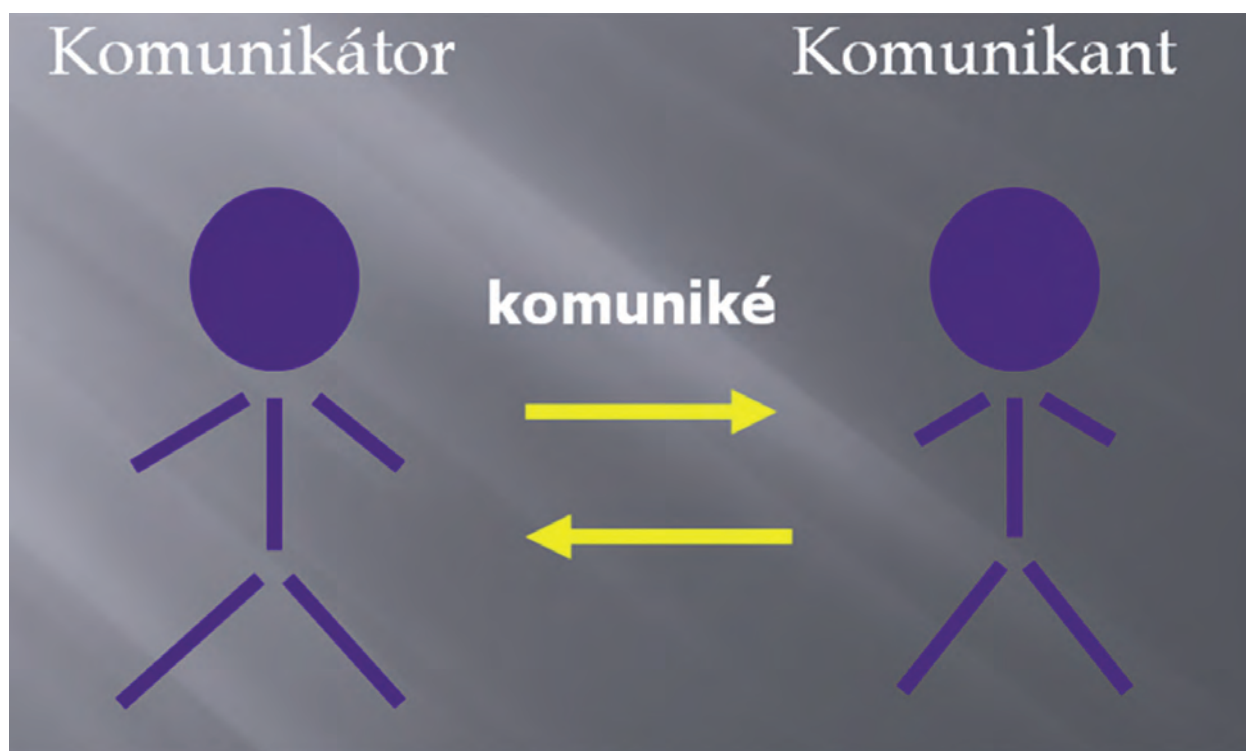
Watt, P. – Zepeda, R. (2012): Drug war mexico: Politics, Neoliberalism and Violence in the New Narcoeconomy. London: Zed Books.

Obr. č. 1: Územní rozdělení Mexika podle vlivu drogových kartelů

KOMUNIKACE S UŽIVATELEM OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK

kpt. Mgr. Bc. Jana JUNGWIRTOVÁ – NPC

Komunikace

Komunikace je nejjednodušeji řečeno „výměna informací“. Někdo něco sděluje někomu nějak. Jinými slovy, komunikátor sděluje komuniké komunikantovi komunikačním kanálem, a to za nějakým účelem, je něčím motivován. Během procesu přenosu informace může dojít ke zkreslení, a to buď díky rušivým vlivům (např. okolnímu ruchu), nebo kvůli nejasnému pochopení na straně komunikanta. A tak se může stát, že s největší snahou někomu sdělujeme informaci a on zareaguje takovým způsobem, že vůbec nerozumíme, o čem mluví. Toto může být způsobeno také nesprávným čtením signálů tzv. neverbální komunikace, které často druhá strana vnímá mnohem silněji, než pouhá slova obsažená ve sdělení. Jedná se zejména o tzv. řeč těla, která je postavena na nevědomé bázi, signály neverbální komunikace jsou většinou vůlí neovlivňované. Tato nevědomá složka komunikace slovní sdělení podporuje, někdy dokonce nahrazuje, pomáhá s přesnějším vyjádřením emocí a postojů. Jedná se o mimické projevy (výrazy tváře,

např. zamračení, úsměv), gestiku (pohyby rukama, např. rozhazování rukama, lamentování), haptiku (tělesné doteky – např. poplácání po ruce, po rameni, po koleni), celkové držení těla (uvolněné, strnulé), oční kontakty (upřený pohled, tčkání očima, frekvence mrkání) a proxemiku (vzdálenost lidí mezi sebou, rozlišujeme čtyři zóny – intimní, osobní, veřejnou a společenskou, člověk má tendenci nevědomě reagovat např. když se k němu někdo příliš přiblíží a naruší mu tím intimní zónu). Kromě neverbální složky komunikace existuje ještě tzv. paraverbální komunikace, taktéž spíše nevědomovaná složka komunikace. Jedná se o to, jak nahlas, rychle, plynule hovoříme, jaký máme tón hlasu, jakou intonaci, dikci a také jak používáme při komunikaci mlčení.

Při bezproblémové komunikaci dochází k tomu, že obě dvě strany chtějí, aby komunikace vedla k efektivní výměně informací, bez toho, aby došlo ke konfliktu. Jsou k tomu motivované a obě dvě strany se toho takto snaží docílit. Problém nastává ve chvíli, když je na druhé straně tzv. problémový jedinec.

Pro nás ho představuje uživatel OPL. Dobrá zpráva je, že na komunikaci mají vliv obě dvě strany. Pokud druhá strana není nastavená na spolupráci, ještě to nutně neznamená, že dojde k nevyřešení problému nebo konfliktu, že je komunikace úplně ztracená. Jde o to, uvažovat, jak bychom komunikační situaci mohli ovlivnit, snažit se víc popřemýšlet o tom, kdo stojí na druhé straně, jaký ten člověk je, jak myslí, zkusit předjímat s ohledem na informace, které o něm máme nebo se je domníváme, jak by mohl reagovat, a tomu přizpůsobit naši komunikační strategii. Co se týká tzv. řeči těla u uživatelů OPL, můžeme říci, že je to vlastně velmi složité, a to jak na straně naší, tak jeho. Na různé standardní, normální signály totiž může člověk pod vlivem OPL zareagovat zcela jinak, než jsme zvyklí, proto je třeba být zvýšeně pozorný a opatrný. Na straně uživatele OPL si projevů neverbální a paraverbální komunikace je třeba všimnout, ale také přemýšlet o tom, že je to člověk pod vlivem psychoaktivní látky, čili některé projevy mohou znamenat úplně něco jiného, než jsme zvyklí třeba od svých přátel nebo známých (např. zasněný pohled nemusí znamenat fascinaci opačným pohlavím, ale zcela prostě ztlumenou psychiku v dané chvíli, nebo výrazné projevy gestiky – mávání rukama, může zcela prostě znamenat, že je daný jedinec pod vlivem budivé látky, která u něj stimuluje celkově tělesné a psychické projevy).

FAKTORY S VLIVEM NA KOMUNIKACI

Faktorů majících vliv na komunikaci, zejména na zdárný výsledek komunikační situace, je mnoho, vyberme tedy 5, podle mého názoru nejdůležitějších. Komunikaci významně ovlivňuje sociální situace, tím je myšleno zejména prostředí, kde se komunikace odehrává a společenské role účastníků komunikace (pro příklad si představme, jak se liší komunikace mezi policistou v uniformě a problémovým uživatelem OPL v parku, jak je jiná komunikace při vyřizování přestupku na přestupkové komisi obecního úřadu mezi úřednicí a občanem, který je řešen pro drogový přestupek, a jak jiná je komunikace mezi učitelem na základní škole a rodičem žáka, u kterého je podezření na užívání drog). Pro dobrý výsledek komunikace také potřebujeme někdy přizpůsobit způsob komunikace, tedy především volbu slov, tzv. žargon, druhé straně. Např. si představme člověka z univerzitních kruhů, intelektuála, zvyklého hovořit v cizích termínech a složitých větných konstrukcích, jak se snaží domluvit s problémovým uživatelem OPL, třeba ohledně toho, jak se dostat na nádraží anebo co si myslí o účincích THC. Dále velkou roli hraje psychický stav účastníků komunikace, jedná se zde zejména o náladu, emoce. Není nic překvapivého na tom, že s člověkem v dobré náladě bývá komunikace

méně konfliktní a příjemnější, než s člověkem v náladě špatné. Alespoň většinou, nemusí to samozřejmě platit ve všech případech. Významným faktorem dále je kognice. Sem patří kvalita paměti, myšlení, pozornosti. A snad nejdůležitější faktor ovlivňující komunikaci, a tím je motivace ke komunikaci. Čili za jakým účelem, kvůli jakému účinku, spolu lidé komunikaci vedou. Někdo, komu je zcela jedno, co si o něm druhý pomyslí a kdo nemá zájem o sobě sdělovat další informace, např. z důvodu obavy z případného postihu, ten jistě např. pro policistu nebude jednoduchým komunikačním partnerem.

PSYCHOAKTIVNÍ LÁTKY

Psychoaktivní látky je možné dělit podle několika různých hledisek. Jedno z nich je MKN 10 (Mezinárodní klasifikace nemocí), která hovoří pod kódy F10-F19 o duševních poruchách způsobených vlivem užívání psychoaktivních látek – rozlišuje alkohol, opioidy, kanabinoidy, sedativa nebo hypnotika, kokain, stimulancia včetně kofeinu, halucinogeny, tabák, prchavá rozpouštědla, kombinaci více drog. Dále můžeme psychoaktivní látky dělit podle DSM IV (americký diagnostický a statistický manuál duševních poruch). Ten rozlišuje alkohol, amfetaminy, kofein, kanabis, halucinogeny, inhalační látky, nikotin, opioidy, fenyciklidin, sedativa, hypnotika, anxiolytika, směs substancí a další. Také můžeme rozdělit látky podle jejich účinné látky, a to na centrálně tlumivé látky, ředidla, opiáty, stimulancia, taneční drogy, halucinogeny a konopné produkty. Zřejmě ale nepraktičtější a nejjednodušší dělení je podle jejich účinku, tedy na tlumivé látky, budivé látky a látky posunující mimo realitu (přičemž jedna látka může patřit z hlediska aplikovaného množství i do více

kategorií, např. alkohol - jedno pivo může mít totiž tlumivý účinek, více panáků tvrdého alkoholu zase naopak účinek budivý, no a pokud déle alkohol zneužíváme, může se u nás projevit Korsakovova psychóza, kdy vidíme třeba malé bílé myšky, které běhají kolem nás a na nás; mohli bychom takto možná i mluvit o marihuaně – podle množství může mít buď tlumivý, nebo budivý účinek, ale také může podnítit rozvoj toxické psychózy, která člověka mimo realitu opravdu posune).

PŘÍTOMNOST DROG V DANÉ SITUACI?

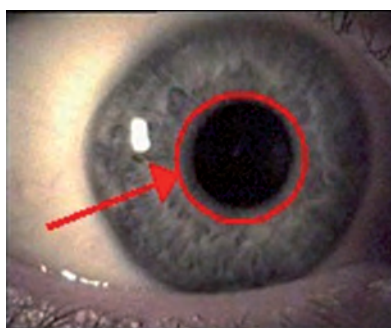
Zjistit, zda ten, kdo s námi komunikuje, je uživatelem OPL, není vždy jednoduché. U občasných uživatelů OPL to ani, pokud nejsou akutně intoxikováni, nepoznáme. U problémových uživatelů drog se asi dá rychleji zjistit, s kým máme tu čest. V takové situaci totiž bývají přítomné jasné signály, jako špatná pleť (hnisavé vpichy) nebo výrazný pach chemikálií (u uživatelů pervitinu). Mohou nám také pomoci otázky jako, jedná se o prostředí, kde se obvykle uživatelé vyskytují (např. některé parky, náměstí), chová se nějakým nezvyklým způsobem? A co vzhled, není něčím nápadný? Je důležité vnímat široce nejen co vidím, ale také, co cítím.

SIGNÁLY SVĚDČÍCÍ O VLIVU OPL

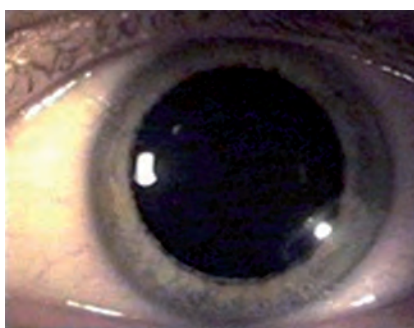

Problémoví, akutně intoxikovaní uživatelé mohou vykazovat následující signály. Liší se pochopitelně podle vlivu drog a podle toho, zda se jedná o dlouhodobého uživatele, o člověka, který je akutně intoxikován apod.

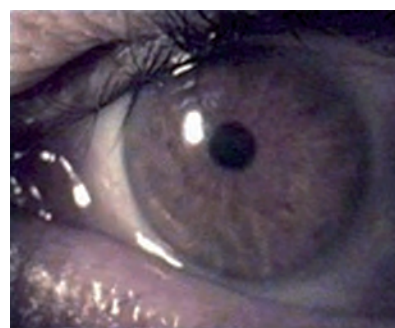
O člověku a jeho aktuálním psychickém stavu hodně napoví oční kontakt (přítomný vrs. nepřítomný pohled), velikost zorniček (u stimulancií, pervitinu, kokainu, jsou zorničky silně zvětšené, u opiátů, např. heroínu, zase naopak zmenšené). Dále si všímáme barvy pleti (šedivá barva je typická pro dlouhodobé uživatele pervitinu) a kvality pleti (vřidky, hnisavé vpichy atd. typické pro injekční uživatele drog). Napovědět nám může také kvalita chůze (klátivé pohyby, potácivá chůze), třes těla, rychlé nekoordinované pohyby, dýchavičnost, setřelá mluva, zmatená řeč atd. Některé projevy mohou také samozřejmě svědčit o nemoci daného člověka, ne nutně o užívání OPL.

Zornička za normálních podmínek

Zornička rozšířená vlivem stimulancií

Zornička zúžená vlivem tlumivé drogy

S KÝM JEDNÁM? JE NEBEZPEČNÝ?

Hledáme odpověď na otázky: Chová se jedinec přiměřeně nebo nepřiměřeně dané situaci? Vypadá celkově orientovaně? Jde spíše do aktivity (je vybuzený) nebo spíše do pasivity (je utlumený)? Je mu dobře nebo špatně? Chová se agresivně?

Z toho vychází 4 typy situací.

1. **Je utlumený, ale není agresivní.** V takovém případě je nutné postupovat direktivně, ale pozor na možnou rychlou změnu chování na straně druhé. Lidé pod hypnotiky a opiáty mají snížený práh bolesti. Policisté při zákrocích používají různé hmaty a chvaty, často na principu páky. U jedince, který je silně utlumen, nelze očekávat reakce normálního zdravého člověka, tedy na některé pákové techniky nemusí vůbec reagovat a může dojít k nechtěnému ublížení na zdraví (např. vykloubení ramene).
2. **Je vybuzený a může být i agresivní.** Tady platí, že jedinec může být nebezpečný a nevypočitatelný. Uživatelé pervitinu bývají hubení, zdá se, že nemohou mít skoro žádnou sílu. Tím, že jsou nabuzeni drogou, mívají ale naopak často sílu obrovskou a pro jejich zvládnutí je potřeba třeba i dvojnásobný počet lidí.
3. **Je dezorientovaný.** Na místě jsou otázky – Vidí, slyší něco jiného, než vy? Jak je orientovaný v čase, v místě? Může to být jedinec s rozvinutou toxickou psychózou, může se jednat o člověka akutně intoxikovaného halucinogeny. V každém případě je tento člověk nevypočitatelný, může být nebezpečný sobě anebo okolí a je na místě zvážit zavolání RZS a převoz na psychiatrii. Opatrně se stísněnými a uzavřenými prostory, kde může dojít k agresi jako reakci na ohrožení.
4. **Je v bezvědomí.** Je možné, že se náhle pobudí, a pak může být agresivní. Je také možné, že vůbec není pod vlivem drog. Možná je to nemocný člověk a potřebuje první pomoc. V každém případě je třeba dbát na vlastní bezpečnost a uvažovat o zavolání RZS.

JAK POSTUPOVAT, POKUD JSOU VE HŘE DROGY

Pro policisty platí, takticky uvažovat nejdříve, psychologicky později.

AGRESE

Útoku vždy něco předchází – neklid, nervozita, neverbální projevy. Verbální agrese – nadávky. Agrese vůči předmětům. Upřený oční kontakt, nezvyklé přibližování se... Navíc přítomnost dalších lidí

může agresivitu zvýšit (jako když zaženeme zvíře do kouta).

Je třeba udržovat bezpečnou vzdálenost, nejméně na natažení paže. Nechte chvíli osobu být a dejte si prostor na to ji pozorovat. Pohybujte se pomalu, zřetelně, avizujte, co se chystáte udělat, ať není druhá strana překvapená náhlým pohybem bez varování.

Komunikačně je vhodné hovořit klidným, hlubším, tišším hlasem. Příliš hlasitý projev s nádechem agrese z naší strany není vhodný. Slovní sdělení by mělo být jednoduché, srozumitelné a jednoznačné. Někdy je příliš mnoho slov na škodu. Dotyčného je vhodné oslovit jménem, nebo slušně jinou formou, bez tykání a znaků opovržení. Zbytečně tím můžeme vyprovokovat agresivní reakci z druhé strany. Zvýšenou pozornost je třeba věnovat mimoslovním projevům, neverbální komunikaci, a to jak na straně naší, tak u druhého. Pozor na prudká gesta a pohyby, vyvarovat se agresivních gest.

JEDNOTLIVÉ TYPY DROG

Komunikace a celkové jednání s uživatelem OPL se zásadně liší z hlediska toho, o jakou drogu se jedná. V následující části článku nebudeme rozebírat podrobně účinky jednotlivých drog, pouze se podíváme na některá specifika u marihuany, pervitinu a heroínu, protože tyto drogy jsou v ČR nejčastěji zneužívané. Pro všechny drogy platí, že pokud chceme rozumně hovořit s jejími uživateli nebo s lidmi z daného prostředí, je nezbytné znát drogový žargon.

Marihuana

Marihuana ovlivňuje významně zejména psychický stav osoby, její náladu. Není pravdou, že vždy pozitivně. Obvykle je reakcí na užití marihuany ve-

selá nálada, euforie, uvolnění, pohodička. Někdy se ale může stát, že se člověk dostane do stavu úzkosti a podezřívavosti. Na marihuaně vzniká silná psychická závislost, čili pokud drogu jedinec nemá, může se u něj projevit psychický abstinenci syndrom, tedy podrážděnost, náladovost, neklid, skleslost, panika, až agrese. O marihuaně se také často uvádí, že má vliv na paměťové schopnosti (zejména na krátkodobou paměť), může se stát, že uživatel nebude vědět, o čem jste před chvílí mluvili. Proto je možná někdy vhodné poskytnout dotyčnému informace v písemné podobě. Radostná nálada, kdy se člověk směje, je v euforii, která nastává po požití drogy, může být pro druhou stranu při komunikaci velmi rozčilující. V takové chvíli si situace vyžaduje nenechat se rozčítit povznesenou náladou uživatele.

Pervitin

Ve srovnání s marihuanou je uživatel pervitinu nebezpečnější. Ve fázi akutní intoxikace, kdy droga stimuluje psychické procesy a jedinec je pak nabuzen energií, necítí bolest, má pocit, že vše dokáže, jeho psychické procesy jedou na plné otáčky, spíše kvantitativně, než kvalitativně, může být takový jedinec dost nepředvídatelný. Je třeba mít se na pozoru, s ohledem na vlastní bezpečnost, chce to trpělivost

a někdy použít metodu tzv. „gramofonové desky“, a vysílat informaci tak dlouho, než ji druhá strana zachytí. Akutně intoxikovaný uživatel pervitinu má problémy s pozorností, ta je způsobena třeba tím, že ho „nebaví“ naše dlouhé a pro něj pomalé věty a soustředí se na obraz na stěně nebo ho zaujme něco při pohledu z okna. U uživatelů pervitinu se můžeme setkat s rozjezdem tzv. toxické psychózy. Takoví jedinci pak mívají halucinace, trpí bludy a mohou být velmi nebezpeční, pokud se neléčí (např. mohou mít paranoidní blud, že je sleduje policie, a když se na ulici setkají s policistou v uniformě, mohou si myslet, že ho na ně poslali).

Heroin

U heroínu je asi nejnebezpečnější komunikace s uživatelem, který zrovna prožívá abstinenci příznaky. Na tuto drogu vzniká silná fyzická závislost, a pokud drogu uživatel nemá, trpí silnými bolestmi, je mu špatně od žaludku atd. V takovou chvíli by udělal člověk vše možné, aby se takových útrap zbavil. Pokud je uživatel akutně intoxikován, pak má velmi ztlumené psychické procesy, řeč, nedokončuje věty, má zhoršenou pozornost, apatii, otupělost. Je nutné hovořit nahlas, jasně, stručně, opakovat.

PROBLEMATIKA DROG VE VĚZNICI VINAŘICE

Mgr. Ivan SUCHÝ, mjr. Bc. Michal DAVID – Věznice Vinařice

Věznice Vinařice je jednou z největších věznic v České republice. V současnosti se zde nachází 869 odsouzených mužů. Ještě na sklonku roku 2012 to bylo přes 1100. Většina zde umístěných vězňů je ve výkonu trestu opakovaně za různorodou škálu trestné činnosti majetkového i násilného charakteru. Délka pobytu zde umístěných odsouzených je od několika měsíců až po více než deset let. Pokud se na toto prostředí podíváme v souvislostech s omamnými a psychotropními látkami, nezbývá nám než konstatovat, že se jedná o vysoce rizikové prostředí. Většina zde umístěných odsouzených má i několikaleté zkušenosti se zneužíváním drog v minulosti. Je zde i nemalé procento odsouzených, kteří mají bohaté znalosti s výrobou a distribucí drog z civilního života a někteří z nich byli i součástí organizovaného zločinu v této oblasti kriminality. Proto bude vždy existovat snaha propašovat do vězení návykové látky, ať za účelem vlastního obohacení nebo za účelem jejich zneužívání. Proto boj proti průniku drog do vězení je profesně, časově i finančně náročný a možno s jistou nadsázkou konstatovat, že nekonečný.

Jedno z opatření, jak zachytit výskyt drog ve věznici, je i provádění testů na návykové látky v moči u odsouzených. Testování probíhá na základě tipování problémových osob ve vztahu k užívání návykových látek anebo při konkrétním podezření na požití drogy odsouzeným. V případě pozitivního výsledku u orientační zkoušky je vzorek odeslán k přezkoumání na potvrzení do akreditované laboratoře, aby existoval jednoznačný důkaz o zneužití konkrétní návykové látky pro případný trestní postih či kázeňské řízení v rámci věznice. Pokud se podíváme na statistická data ve věznici za období posledních tří let, tak v roce 2010 bylo provedeno 406 orientačních testů moči na omamné a psychotropní látky u vězňů, z toho jich bylo 53 pozitivních a všechny nálezy byly potvrzeny laboratoří Ústavu soudního lékařství a toxikologie Všeobecné fakultní nemocnice v Praze. Náklady na prováděné konfirmační testy za toto období jsou 38 488 Kč. V roce 2011 bylo provedeno ve věz-

nici 292 vyšetření moči na návykové látky a pozitivita byla zjištěna u 40 z nich. Náklady na provedení testů, ale již vzrostly na 68 954 Kč. V loňském roce bylo testováno 438 odsouzených a pozitivní nálezy byly zjištěny u 41 z nich. Náklady na konfirmační testy v akreditované laboratoři opět mírně vzrostly na 73 874 korun. Celkově za toto období byl proveden orientační test na návykové látky u 1136 osob a z toho jich bylo 134 pozitivních. Což jen potvrzuje realitu o vysoké koncentraci jedinců mezi vězni, kteří v minulosti zneužívali návykové látky a kteří se snaží ve svém způsobu života pokračovat během výkonu trestu i za cenu kázeňského postihu.

Samozřejmě existuje spousta bezpečnostních i preventivních mechanismů, jak se věznice brání průniku návykových látek do jejího prostoru. Z nich můžeme uvést například kontroly všech osob vstupujících do věznice, například za účelem návštěv odsouzených, ale i zaměstnanců. Probíhají také prohlídky vjížděj-

cích vozidel a materiálu přicházejícího do věznice, kromě jiného i speciálně cvičenými psy na vyhledávání návykových látek. Ve vztahu k vězňům jsou to hlavně důkladné osobní prohlídky, např. po návratu z pracovišť mimo věznici, po ukončení návštěv rodinných příslušníků nebo při návratu z eskort do mimovězeňských zařízení. Velmi časté jsou i kontroly prostor, kde se běžně pohybují odsouzení i osobní prohlídky při pohybu mimo oddíl. Speciálně cvičenými psy je kontrolována i veškerá pošta určená pro odsouzené. Jenom pro ilustraci, za loňský rok bylo prověřeno přes 4000 balíků, 5000 zásilek do 1 kg a 30 000 standardních dopisů. Psi cvičení na vyhledávání drog se podílejí také na pravidelných i neplánovaných kontrolách prostor, kde se pohybují odsouzení. Jen pro představu, kolik času a energie stojí boj proti drogám ve věznici, můžeme uvést konkrétní počty provedených prohlídek za rok 2012 těmito speciálně cvičenými psy. Bylo zkontrolováno 1588 ložnic a dalších prostor na oddílech odsouzených, uskutečnilo se 275 prohlídek pracovišť, skladů a dalších prostor, kde se pohybují vězni v rámci pracovního zařazení. Prověřeno bylo i 719 vozidel vjíždějících do věznice. V rámci těchto opatření, hlavně v došlé korespondenci a u osob přicházejících do věznice na návštěvy za odsouzenými, byly v roce 2010 zachyceny drogy ve 14 případech, v roce 2011 v 9 případech a v roce 2012 v 10. Ve všech 33 případech úspěšného zadržení pašovaných drog do věznice za poslední tři roky byl identifikován konkrétní druh návykové látky. Kromě těchto záchytů došlo ještě k dalším odhalením podezřelých látek, které nelze jednoznačně identifikovat. Všechny tyto případy pokusů pašování drog do věznice jsou řešeny ve spolupráci s Policií ČR.

Věznice samozřejmě ve vztahu k omamným a psychotropním látkám činí kroky i v oblasti preventivní a terapeutické. V rámci speciálně výchovného působení na odsouzené je ve věznici oddíl bezdrogové zóny s terapeutickým programem, kam jsou zařazováni odsouzení, kteří projevují skutečnou snahu změnit svůj život a přestat s užíváním drog. Aktivity a činnosti s odsouzenými zde realizované jsou velmi podobné jako v běžné protidrogové léčbě. Vězni tak mohou po propuštění z výkonu trestu pokračovat v navazující dobrovolné léčbě či komunitě.

S výhledem do budoucna nelze očekávat změnu návyků a zkušeností vězňů nastupujících do výkonu trestu odnětí svobody ve spojitosti s návykovými látkami. Proto je nutné nadále zlepšovat zavedená opatření jak v rovině bezpečnostně technologického zabezpečení, profesní zdatnosti a znalosti, tak i v oblasti preventivního a terapeutického působení.

ZAHRANIČNÍ CESTY – MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V POLICEJNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

kpt. Mgr. Barbora KUDLÁČKOVÁ – NPC

CEPOL – Evropská policejní akademie sdružuje vzdělávací instituce členských zemí EU, které zastřešují policejní vzdělávání a výcvik s **cílem podporovat přeshraniční spolupráci v boji proti trestné činnosti a udržování veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku**. Od roku 2006 je orgánem EU, jeho členy tvoří 27 členských států EU, 3 státy se zvláštním statutem (Norsko, Švýcarsko, Island), zástupci Europolu, Rady Evropy a Evropské komise. Českou republiku v Řídícím výboru CEPOL zastupuje ředitel Odboru vzdělávání a správy policejního školství Ministerstva vnitra ČR. V gesci tohoto odboru je také Národní kontaktní pracoviště, které má za úkol koordinovat vzdělávací aktivity CEPOL, probíhající jak na území ČR, tak v ostatních členských státech.

CEPOL pracuje jako síť, kde aktivity – kurzy, semináře, konference a setkání – jsou implementovány do vzdělávacích procesů jednotlivých členských států. Evropská policejní akademie organizuje 60 až 100 kurzů, seminářů a konferencí za rok, které se týkají celé řady témat vztahujících se k aktuální policejní problematice v rámci Evropy. Aktivity CEPOL řídí čtyři komise, které jsou podpořeny 16 stálými, dočasnými a ad hoc pracovními skupinami. Cílem aktivit CEPOL je zajištění společného jednotného postupu v rámci evropského policejního vzdělávání a podpora přeshraniční spolupráce v boji proti organizované kriminalitě. Témata společných osnov byla zvolena na základě priorit na evropské úrovni. V současnosti jsou dokončena či rozpracována následující kurikula: Europol, Policejní etika a prevence korupce, Domácí násilí I a II, Praní špinavých peněz, Obchod s lidmi, Obchod s drogami, Boj proti terorismu, Evropská policejní spolupráce, Řízení civilních krizí, Management zvládnání odlišností.

Za Národní protidrogovou centrálu se v roce 2012 zahraničních cest v rámci mezinárodní spolupráce v oblasti vzdělávání zúčastnili čtyři policisté. Jejich zkušenosti a zážitky přinášíme v následujících rozhovorech.

Holandsko

Zdroj: www.mundo.cz

Jak probíhala vaše služební cesta?

Martin: Začátkem října jsem v rámci výměnného programu CEPOL 2012 strávil 12 dní v Holandsku. Tento program je zaměřen na vzájemnou spolupráci mezi policejními složkami států Evropské unie a probíhá pod záštitou Odboru vzdělávání a správy policejního vzdělávání Ministerstva vnitra. Byl jsem hostem holandského policisty, který pracuje jako kriminalista v regionu Twente, přičemž se zabývá bojem s organizovaným zločinem, včetně drogové trestné činnosti.

V čem se dle vašeho názoru liší policejní práce v Holandsku od policejní práce v České republice?

Martin: Řekl bych, že policejní práce se v Holandsku od té české příliš neliší, vychází z určitých evropských standardů. V současné době připravuje holandská policie rozsáhlou reorganizaci, která je motivována jak ekonomickými, tak praktickými důvody. Reorganizace má především usnadnit řešení případů, které mají regionální přesahy.

Měl jste možnost zapojit se do nějaké operace holandských kolegů?

Martin: V průběhu mého pobytu v Holandsku realizoval hostitelský policejní útvar případ obchodu s GBL (gamma-butyrolactone), což je čisticí prostředek,

který je sám o sobě zneužíván jako droga a zároveň také slouží k výrobě GHB (gamma-hydroxybutyrát). Výroba GHB je jednoduchá, probíhá za pomoci běžně dostupných látek a levná – s ohledem na tuto skutečnost se GHB těší stále větší popularitě, zejména mezi sociálně slabšími skupinami narkomanů. GHB je kapalina, která se aplikuje podobně jako alkohol – vypitím, zpravidla s colou. Zneužívání GHB se v Holandsku stává stále palčivějším problémem.

Také jsem měl možnost zúčastnit se asi deseti kontrol coffee shopů. Předmětem kontroly bylo dodržování základních povinností provozovatelů, zejména povinnost mít maximálně ½ kg marihuany plus hašiše, zákaz vstupu a prodeje osobám mladším 18 let a prodej maximálně 5 gramů jedné osobě. K provedení kontroly není potřeba povolení. Kontrolou zpravidla nejsou zjištěny závady, neboť provozovatelé-majitelé nechtějí přijít o licenci v tak výnosném obchodu. Kvalita prodávané marihuany je stabilně vysoká, obsah THC se nekontroluje, ale pohybuje se kolem 16–18%. Do budoucna se připravuje legislativa, která by měla omezit kvalitu na maximálně 15% THC. Novým opatřením je také omezení prodeje marihuany v coffee shopech cizincům. S tímto opatřením se očekává nárůst pouličního dealingu a s tím spojených

problémů, jako je pokles kvality prodávaných omamných a psychotropních látek, související trestná činnost a tak dále.

Jak byste charakterizoval situaci v oblasti drog v Holandsku?

Martin: Otevřená drogová politika není v rámci tamní policie vnímána příliš pozitivně, a to zejména problematika coffee shopů. V Holandsku je prodej marihuany a hašiše v coffee shopech legální, pěstování marihuany, její distribuce či prodej do coffee shopu však nikoli. Tato paradoxní situace se projevuje existencí jakéhosi šedého prostoru. Dle sdělení holandských kolegů má průměrný coffee shop roční zisk okolo 1 000 000 Euro, náklady coffee shop uvádí dle vlastního uvážení, neboť je nelze doložit – stát se zjevně spokojí s tím, že coffee shop platí poměrně vysoké daně. Naopak řada coffee shopů využívá tohoto šedého prostoru k praní špinavých peněz. Většinu coffee shopů vlastní Turci, Marokánci případně Arabové, kteří jsou etablovaní v Holandsku a mají kontakty do nelegální oblasti produkce marihuany. Často se jedná o klany, které mají síť coffee shopů. Tímto způsobem se vytváří vrstva bohatých rodin, které následně např. sponzorují sportovní kluby, dětské domovy, mohou vstupovat do komunální politiky a získávají vliv. Policie v některých případech vyšetřování související trestné činnosti narazila na odpor ze strany samosprávy či jiných regionálních struktur hájících svého „mecenáše“. Stát tak vlastně umožňuje určitým skupinám zbohatnout a získat vliv pololegální činností.

Měl jste možnost seznámit se s prací i dalších holandských policejních útvarů?

Navštívil jsem jednotku Seaport Police Rotterdam,

kteřá má na starosti přístav v Rotterdamu, největší v Evropě. Rotterdamským přístavem projde ročně cca 12 milionů kontejnerů a po probíhajících úpravách to bude až 15 milionů kontejnerů. Tato jednotka realizuje v průměru 16 případů drogových trestných činů ročně. Pro úspěšné odhalování zásilek kokainu, pašovaných v kontejnerech či na lodích, je pro jednotku klíčová zejména spolupráce s celní službou a přístavními strukturami.

Dále jsem se zúčastnil exkurze na letiště Schipol. Bezpečnost na letišti, včetně šetření trestné činnosti, je v gesci Royal Netherlands Marechaussee. Jedná se o policejní složku s vojenským statutem. Royal Netherlands Marechaussee se nejčastěji potýká s případy padělání a pozměňování cestovních dokladů, nelegální migrací, pašováním drog a podobně.

Měl jsem také možnost prohlédnout si regionální cely předběžného zadržení a regionální policejní tréninkové centrum. Také jsem se seznámil se systémem policejního školství a navštívil Policejní akademii v Apeldoornu. Policejní akademie v Holandsku plní rovněž funkci personální, každý uchazeč o práci u policie musí projít přijímacím řízením, které provádí právě a jedině Policejní akademie.

Jak hodnotíte svůj pobyt v Holandsku? Splnila cesta vaše očekávání?

Martin: Výměnný pobyt hodnotím jako velmi přínosný. Zajímal jsem se zejména o možnosti spolupráce na úseku boje proti drogové trestné činnosti, o zefektivnění a zrychlení výměny informací. Pro mě bylo nejdůležitější navázání kontaktů pro výměnu informací zejména operativního charakteru, které jsou pro vyšetřování organizované trestné činnosti s mezinárodním přesahem klíčové.

ANGEBOT
Skunk
5 GR
€ 30

COFFEESHOP SAHARA

WIET/GRASS		HASH/PEACE	
	1 GRAM	5 GRAM	5 GRAM
Amnesia Haze	12 euro	55 euro	
Super White Widow	9 euro	45 euro	
Bubble Gum	9 euro	45 euro	
K2	8 euro	40 euro	
White Widow	8 euro	40 euro	
Super Skunk	8 euro	40 euro	
Orange Bud	8 euro	40 euro	
Northern Light	7 euro	35 euro	
Mix wiet/grass	5 euro	35 euro	
		2 GRAM Hiya	18 euro 45 euro
		1.8 GRAM Puntjes Marok	15 euro 40 euro
		1.8 GRAM Super Polm	15 euro 40 euro
		2 GRAM Ketama Gold	15 euro 40 euro
		2 GRAM Blonde Marok	15 euro 40 euro
		Joint	3 euro
		Haze Joint	5 euro

Portugalsko

Jak probíhala vaše cesta?

Petr: V rámci výměnného pobytu policistů v programu CEPOL jsem strávil deset dní v Lisabonu u protidrogové jednotky. Konkrétně jsem byl zařazen do skupiny, která je zaměřena na loďní dopravu a na kokain.

Jak se liší práce protidrogové portugalské jednotky od té naší?

Petr: Policejní práce zaměřená na drogy je velmi podobná jako v České republice. Rozdíl je pouze v členění jednotlivých článků protidrogové jednotky, které se dělí zejména podle zaměření na způsob dopravy

drog. Měl jsem také možnost navštívit tamní policejní školu, kde jsou mimo jiné školení detektivové protidrogové jednotky. Jejich vzdělávací program je obdobně jako u nás zaměřen na zdokonalování dovedností a znalostí pro boj s drogovou kriminalitou. Poskytuje vzdělávání pro vyšetřovatele, forenzní specialisty a podpůrný personál. Mezi základní předměty patří vyšetřování trestných činů, sociální vědy, psychologie, management, IT a další. Škola spolupracuje s Cepolem, Europolem, Eurojustem. Školí se tam i policisté z Kapverd. Součástí školy je i policejní muzeum. V rámci eliminace drogového obchodu se tady také vzdělávají policisté z bývalých portugalských kolonií.

Měl jste možnost zapojit se do nějaké operace?

Petr: Měl jsem to štěstí, že jsem měl příležitost účastnit se realizace zaměřené na organizovanou skupinu zabývající se obchodem s kokainem. Při této operaci byla zajištěna tuna kokainu. Pachatelé kokain dováželi lodí z jižní Ameriky a poté ukrytý ve zboží, v tomto případě ve výduti v kameni, v kamionech rozváželi do různých evropských zemí.

Zajímavou zkušeností pro mne bylo také soudní líčení s českým pašerákem kokainu. Jednalo se o Čecha žijícího v Portugalsku, kterého tamní úřady zadržely na letišti po příletu z Brazílie. V tělních dutinách pašoval více jak 1 kg kokainu.

Jak vypadá portugalský drogový trh?

Petr: Portugalsko je vstupní branou pro kokain z Jižní Ameriky a hašiš z Afriky. Kokain zde spolu s hašišem patří k nejrozšířenějším drogám. Dováží se ve vysoké kvalitě a jeho část určená zejména pro domácí trh je pak místními dealery ředěna podobně jako u nás. Větší část čistého, ale i naředěného kokainu putuje dále do Evropy. Kokain je v Portugalsku pro uživatele o něco dostupnější než u nás, a to co se týče ceny i nabídky. Drogový obchod je v Portugalsku doménou především Portugalců a afrických zločineckých struktur. V Portugalsku je řada ghett, kde tito cizinci žijí a kde je velmi vysoká kriminalita. Je to velký drogový, ale i sociální problém.

Od roku 2001 Portugalsko dekriminalizovalo, pozor

ne legalizovalo, užívání drog, a to nákup a držbu za účelem osobní spotřeby. Jde o množství dostatečné na 10 dní konzumace pro jednu osobu. Jednalo se o všechny drogy od marihuany po heroin a kokain. Přihlíží se k typu držené drogy, jestli šlo o spotřebu na veřejnosti nebo v soukromí a zda je osoba závislá nebo příležitostný uživatel. Jde o to, že místo trestů jsou udělována napomenutí nebo pokuty, jejichž odpuštění je podmíněné vyhledáním odborné pomoci. Klade se důraz na diskrétnost, snahou je dotyčného dotlačit k odborné pomoci. Naproti tomu pašování, a s tím mají opravdu velké problémy, a distribuce jsou nadále tvrdě postihovány mnohaletými tresty odnětí svobody.

Portugalská protidrogová jednotka má velmi dobře řešenou zahraniční spolupráci jak s okolními státy, tak s Brazílií, odkud se do Portugalska dováží kokain. Jejich spolupráce spočívá zejména v dobré komunikaci, setkávání styčných důstojníků, propojené síti kontaktů a společných vyšetřovacích týmech. I díky této spolupráci se jim daří část drogy určené pro evropský trh zachytit.

Co bylo hlavním cílem vaší cesty? A v čem vidíte její přínos?

Petr: Získat náhled na fungování jiných drogových jednotek. V rámci programu CEPOL jsem měl již možnost navštívit drogovou jednotku v Estonsku. Asi nejdůležitější pro mou práci vidím získání kontaktů přímo na výkonné články, s kterými bychom mohli v rámci našich případů s mezinárodním přesahem spolupracovat. Přínos mé cesty vidím také ve zlepšování jazykových znalostí.

Součástí programu CEPOL je mimo jiné také přiblížit účastníkům kulturní bohatství a mentalitu obyvatel jednotlivých zemí. Součástí mé cesty byly tedy i návštěvy nejvýznamnějších kulturních památek, ale i seznámení se životem v sociálně vyloučených lokalitách.

Zkušenosti detektivů Národní protidrogové centrály z cest do Bulharska a Polska, v rámci výměnného programu CEPOL 2012, přineseme v rozhovorech v následujícím vydání.

VČELY JSOU LEPŠÍ PÁTRAČI NEŽ PSI

Alexandr PETRŽELKA

Převzato z Právo 15. 11. 2012

Během zatím poslední z velkých razíí ve favelách Ria de Janeiro, jež se úřady snaží před nadcházejícím fotbalovým mistrovstvím vyčistit od zločineckých živelů, nasadila policie nejen vrtulníky a obrněná vozidla, ale i psy cvičené na hledání drog. Monitorovací středisko odposlechů v následujících dnech zachytilo rozhovor domnělých šéfů jednoho z mnoha místních drogových gangů, jak se domlouvají na nutnosti zlikvidovat někoho, koho označovali přezdívkou „hnědý“.

Policejním detektivům chvíli trvalo, než ohroženého identifikovali – byl jím pes protinarkotické služby jménem Boss.

„Pašeráci říkali, že zastřelí hnědého,“ uvedl v brazilské televizi Globo Vítor Vale z protidrogového oddělení. „Chtěli ho zabít,“ dodal.

Boss (Šéf) je jedním z nejúspěšnějších policejních psů, co se týká odhalování drog. Vyprávějí se historky o tom, že v pašeráckém doupěti dokázal vyčmúchat čtyři metráky konopí zabetonovaného ve zdi budovy. Jeho cvičený nos neošálila ani „vábná“ směs pachů ve stoce a spolehlivě v ní našel balík s drogami. Od té doby má pes Boss vlastní ochranu. Policie v Riu de Janeiro si nemůže dovolit o něj přijít.

Robot jménem čmúchal

Psi jsou u všech bezpečnostních sborů nepostradatelní, ať jde o hledání mrtvol, nebo o pátrání po kontrabandu: pes dokáže vyčenichat drogy, výbušniny i falešné peníze.

„Cvičený pes umí rozeznat deset typů výbušných látek od průmyslových exploziv po bomby vyrobené podomácku,“ chválí svého spolupracovníka psovod britské policie seržant Adam Turner.

Jenže manažeři a vědci vidí dál. Kladou si otázku,

zda by nebylo k dispozici něco lepšího – levnějšího a výkonnějšího.

„Psi jsou jako lidi, mohou se unavit, nemít zrovna náladu, potřebovat přestávku,“ poznamenává Ken Grattan ze City University. Stojí v čele týmu, který se pokouší vyvinout sensorický čichový robot. Zařízení, které by díky uměle vytvořenému smyslu pro pachy mohlo předčit psi čenich, důvěrně říkájí „čmúchal“.

„Každý protidrogově vycvičený pes potřebuje psovoda, takže už máte náklady na psa a na člověka k němu,“ vypočítává Grattan. „Budete-li mít robota, může pracovat sám a klidně třeba 24 hodin denně, bez žrádla, bez odpočinku, bez člověka, který ho vede.“

Svítilí senzory

Grattanův čmúchal je zařízením sestávajícím z množství chemicky ošetřených optických vláken. Chemikálie na nich jsou navrženy tak, aby v okamžiku kontaktu s hledanou látkou spustily reakci, která vlákno rozsvítí.

Zní to jednoduše, ale zatím to má své slabiny. Především dokáže reagovat jen na přítomnost čisté substance, příměsi čmúchala spletou. Také nevyhledává aktivně, je třeba ho k podezřelému předmětu postrčit. A hlavně má zatím nacvičeno jen několik málo pachů, které rozezná. Chemie zatím neumí sestavit příliš mnoho látek tak, aby reagovaly žádaným způsobem na indikovaný pach.

Výčet uměle připravených průkazných směsí, které by „našly“ kontraband, je zatím velmi stručný. Jiní vědci se proto ohlížejí po přírodě.

„Velkou výhodou zvířat je to, že během milióny let trvající evoluce mohla optimalizovat své vnímání pachů, svou schopnost je vyhodnocovat a asociovat s výsledkem na následné chování,“ připomíná Gary Beauchamp z Monnelova střediska chemických smyslů. „Až se tohle naučíme, budeme schopni sestavit zařízení, které to bude umět alespoň zčásti stejně.“

Přírodovědci sice vědí, že čichový smysl je u některých zvířat schopen poskytnout o vnějším prostředí stejně kompletní informace jako zrakové či sluchové vjemy, ale olfaktorické vědy jsou v plenkách.

Krysa minu neodpálí

„Chápeme, že třeba slepotou postižení lidé si o světě vytvoří odpovídající obraz díky sluchu, ale

čichem se nikdo orientovat nedokáže ani rámcově,“ říká Beauchamp. Lidský organismus sice má milióny čichových receptorů, ale biologie dosud nepronikla do tajů toho, jak v nich probíhá na molekulární úrovni vnímání podnětů ani jak na tyto vjemy reaguje mozek.

Vycvičit člověka na čichovou identifikaci, například výbušnin, je tedy hudbou budoucnosti. Vědci se proto při hledání výkonnější a levnější náhrady za policejní psy zaměřují na další zvířata. Belgičané využívají při pátrání po minách ve východní Africe s úspěchem krysy obrovské (*Cricetomys gambianus*). Vycvičili je, aby poznaly některé nejpoužívanější výbušniny, a využívají toho, že krysy jsou natolik lehké, že svou hmotností neaktivují rozbušku miny, ani když stojí přímo na ní.

Spolehlivý Pavlovův reflex

Zatím v laboratorním stadiu je výzkum některých druhů hmyzu, které jsou schopné „naučit se“ reagovat na marihuanu. Nejslibnější výsledky zatím vědci získali se včelami.

Ukazuje se, že staré dobré včelky jsou univerzální stejně jako psi – dokážou vyhledávat mrtvá těla, drogy, výbušniny i falešné bankovky.

„Včelí tykadla a základní algoritmy v mozku tohoto hmyzu – to jsou senzory, které využíváme,“ popisuje svůj výzkum Robert Wingo z Los Alamos National Laboratory v USA. „Jediný háček je v tom, jak máme z těchto senzorů přečíst pozitivní signál.“

Wingo pracuje na zakázce amerického ministerstva vnitřní bezpečnosti. A ke spokojenosti zadavatelů zjišťuje, že včely jsou v mnoha ohledech dokonce lepší než psi. Díky známému mechanismu podmíněného reflexu I. P. Pavlova je možné naučit je spojovat různé pachy s potravou.

„Stisknutím tlačítka vyšlu včelám do ubikace specifikovaný pach a krátce potom jim nabídnu vatu na-

močenou v cukrovém roztoku,“ popisuje bioložka Stacey Kendalllová ze společnosti Inscintinel způsob, jak včely učí poznávat pachy.

„Jakmile vystrčí sosák, nakrmím je roztokem. Tak si snadno spojí pach příslušné látky s potravou.“

Reakce za šest sekund

Včely se učí rychle, i ty nejpomalejší zadání zvládly od šestého pokusu. A reagují pak ještě rychleji – vystrčí sosák pouhých šest sekund poté, co ucítí hledanou látku.

V praxi není jejich použití při pátrání nijak složité. Několik vycvičených včel se umístí do malého ručního kontejneru s dostatkem otvorů pro průnik okolního vzduchu. Zařízení je vybaveno vnitřní kamerou a počítačovým programem. Kontejner se přiloží k podezřelému objektu, a jestliže je v něm hledaná látka, včely zareagují – vystrčí sosák v očekávání potravy. To se ukáže na monitoru a nasměruje obsluhu k identifikaci objektu.

Wingo je o použitelnosti včel v bezpečnostní práci proti drogám přesvědčený. „Už jsme prokázali výsledky našeho včelího indikátoru v hledání výbušnin i drog,“ potvrzuje.

Své přesvědčení dokládá i kuriózním pokusem, při kterém včely naučil reagovat na jeho vlastní pach. „Uspořádali jsme klasickou policejní identifikaci, kdy mě včely měly najít v řadě figurantů. Byly dokonalé, vždycky mě poznaly,“ chlubí se.

„Nebude to dlouho trvat a všude, kde se pátrá po drogách, uvidíte místo policistů se psy muže se včelími bedýnkami,“ tvrdí.

* * *

„Včelí tykadla a základní algoritmy v mozku tohoto hmyzu – to jsou senzory, které využíváme“. Robert Wingo

HAŠIŠ A KANNABINISMUS

Jan DAVID,
Bezpečnostní služba ročník V/1935/, číslo 1

Užívání hašiše jakožto omamujícího prostředku sahá až do šerého dávnověku. Již v VII. století před Kristem byl prý znám Asyrům. První věrohodné zprávy o jeho vlastnostech a užívání nalézáme však teprve v písemných dokladech řeckého dějepisce Herodota (484–406 před Kristem), jenž se zmiňuje o Skytech, že se hašišem opíjeli. Také slavný římský lékař Galenus (v II. století po Kristu) popisuje vlastnosti a jedový účinek tohoto narkotika.

Hašiš dobývá se z rostliny, známé pod jménem konopí indické (*Cannabis indica*), které se pěstuje hlavně ve Východní Indii a v celé Jižní Asii. Kolébku kultury konopí byla Persie, odkud pak později byla tato rostlina přenesena do Egypta a Pythagorem do Řecka. Podle Herodota rostla prý divoce v Jižní Scythii a také v Taurii. Je to jednoletá rostlina s přímou, hranatou lodyhou, dosahující výšky až 1½ m a na konci se rozvětvlující. Za květu (kvete v červenci a v srpnu) vyměšuje samovolně z listů, ratolestí a květů pryskyřici, zvanou „cannabin“. Pryskyřice sbírá se lidmi oděnými v kože, kteří procházejí polem a tak se tato na kůži lepí. Potom se seškrabuje nožem a formují se z ní malé kuličky anebo podlouhlé, nepravidelné tyčinky, jež jsou barvy tmavozelené. Z nich vyrábí se hašiš, který lze obdržeti různým způsobem. Zpravidla to bývá směsina této pryskyřice s různým kořením, k níž se přidávají ovocné šťávy a opium. Z hašišových druhů jsou nejznámější indický Ganjah a Charas, jež se nejvíce kouří, dále B h a n g, z něhož se zhotovuje opojný nápoj, marocký Širaa Fasuch, alžírský Davames k atd.

Požívání hašiše stalo se záhy vedle opiomanie jednou z nejrozšířenějších neřestí obyvatelů horského pásma. Náčelníkům osmanským byla rozčilující moc hašiše nepostradatelným prostředkem, kterým získávali mladý a zdravý lid těchto krajů pro své barbarské choutky. Vychovávali tak z něho oddané fanatiky, kteří se nelekali obtíží ani obětí a bez rozmýšlení vykonávali každý jejich rozkaz.

Povážlivé rozšíření požívání hašiše, jemuž se od-

dávali zejména nechudší vrstvy lidu, a jeho zhoubný účinek donutil záhy panovníky těchto zemí k obrannému boji. Byla vydána četná nařízení, podle nichž požívání hašiše se trestalo nejen vězením, ale i, jako na příklad v Persii, trestem smrti. Avšak přes tato přísná opatření šířila se náruživost mezi domorodci dále a zachvátila v krátké době celou Asii a okolní státy. Ještě dnes jest požívání hašiše rozšířeno v Orientu a v Africe v takové míře, že se stalo přímo sociálním zlem, stejně jako v některých našich krajích pití lihovin.

Jak řečeno, jest hašiš narkotickým prostředkem a účinkuje asi podobně jako opium. Má však tu přednost před opiovou narkosou, že je méně omamující a tudíž ne tak pro lidské zdraví nebezpečný. Požívá se jako narkotikum ponejvíce tím způsobem, že se kouří. V Alžírsku z něj připravují také cukrovinky a zmrzliny, které se parfumují různými esencemi, čímž se dosáhne neutralizace odporného zápachu hašiše. Také opojné nápoje se z něj připravují. V arabských kavárnách, hlavně v Alžiru, požívá se hašiš s velkou oblibou současně s kávou. Kouří se zde tím způsobem, že kuřák učiní z dýmky, naplněné hašišem, vždy jeden tah a zapije jej čerstvou kávou. To se opakuje tak dlouho, až jest dýmka vykouřena.

Účinky, které taková dávka hašiše vyvolá, jsou závislé jak na množství tohoto preparátu, tak i na dispozici individua, jeho charakteru atd. Je-li mírně požit, dostávají se z počátku pocity bázně a neklidu, které bývají pak vystřídány příjemnou náladou, radostným rozveselením myslí a jakousi vnitřní spokojeností. V tomto stavu chovají se mnozí kuřáci jako malé děti a dopouštějí se různých pošetilostí. Je jim do zpěvu a tance, běhají pomateně v místnosti anebo lezou po rukou a nohou. Občas vypuknou v hlučný smích, který je pravděpodobně následkem některých bizarních halucinací nebo iluzí. Mimo to zdá se jim, jako by všechny předměty byly od nich vzdálenější, nežli je tomu ve skutečnosti. Jejich smysly se stávají jasnějšími a ostřejšími, takže například nepatrný še-

lest vzbudí v nich dojem hukotu vodopádu. Často dostaví se také pocit, jako by se vznášeli ve vzduchu apod.

Po tomto opojení, které může trvati i několik hodin, dostaví se nakonec hluboký spánek, ve kterém prožívají fantastické sny. Když procitnou, zdá se jim, jako by všechny údy měli polámané a cítí se velmi zmalátnělými. Tyto nepříjemné příznaky ztrácejí se však po delším užívání a tu zpravidla kuřáci již neodolají více hašiši. S opovržením pohlízejí na jednotvárný každodenní život plný nudy a vrhají se znovu v náruč hašišového pojení, které je unáší do světa zcela jiného, plného krásy, sladké hudby a omamné vůně, kde všechna jejich přání docházejí uskutečnění.

Po trvalém užívání vyvine se u takovýchto individuí již po několika nedělích chronický kannabinismus. Značně zvýšené dávky vyvolávají u nich v tomto stádiu silnou rozdrážděnost, která se projevuje divokostí až zuřivostí, inteligence ubývá a nemocní scházejí morálně i tělesně. Kuřáky takové poznáme již z daleka podle jejich bledého obličejce, vpadlých očí

a kolísavé chůze. Většinu z nich nutno izolovati v léčebných ústavech. Podle statistiky indických a egyptských ústavů pro duševně choré rekrutuje se asi 20–25 % nemocných z kanabinistů, z nichž však téměř polovinu podaří se vyléčiti.

Kletba hašiše mstí se také na potomcích rodičů, kteří propadli kanabinismu, neboť i oni mohou tuto náruživost zděditi.

Hrozící nebezpečí, spočívající ve zneužívání konopí jakožto poživatiny nelze však ani nejostřejšími opatřeními potlačit. Přesvědčili se o tom například Francouzové ve svých koloniích na africké půdě, kde přes přísný zákaz kouření hašiše bují tato náruživost v neztečené míře dále. Bude to trvati ještě mnoho a mnoho let, nežli se podaří vymýtit kletbu této omamné látky, která není výsledkem kultury a moderního života, nýbrž starým dědictvím primitivních lidí.

Pro Bulletin NPC připravil Miloš Vaněček

KONFERENCE STÁTNÍCH ZÁSTUPCŮ

kpt. Mgr. Barbora KUDLÁČKOVÁ

Ve dnech 3. – 5. prosince 2012 uspořádala Národní protidrogová centrála v areálu Zařízení služeb MV Červená nad Vltavou setkání hlavních aktérů trestního řízení v rámci boje proti drogové kriminalitě, policistů a státních zástupců. Hlavním cílem tohoto již tradičního setkání bylo vzájemné seznámení s aktuálními trendy v jednotlivých součástech vymáhání práva v oblasti drogové kriminality v ČR a konzultace a řešení konkrétních otázek vyplývajících z praxe.

Konferenci státních zástupců zahájil ředitel Národní protidrogové centrály plk. Mgr. Jakub Frydrych, který přítomné seznámil s aktuálními trendy v oblasti nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a opatřeními, jež na ně reagují.

Čestným hostem konference byla prezidentka Unie státních zástupců ČR a vrchní státní zástupkyně JUDr. Lenka Bradáčová, která se ve své prezentaci zaměřila na problematiku rozsahů u drogových trestných činů, tedy kvantitativní a kvalitativní stránku prodeje a přechovávání omamných a psychotropních látek a uvedla řadu konkrétních případů z aplikační praxe.

Dalším obsáhlým tématem setkání bylo zajišťování majetku pocházejícího z drogové trestné činnosti, které ve své prezentaci podrobně rozebral náměstek ředitele Národní protidrogové centrály plk. Mgr. Tomáš Kubík. Na jeho prezentaci navázali detektivové, kteří na svých konkrétních příkladech z realizací případů nastínili nejčastější scénáře této problematiky.

Předmětem bouřlivé, ale konstruktivní a plodné diskuze, bylo téma likvidace omamných a psychotropních látek a jedů v průběhu trestního řízení, které společně představili pplk. Mgr. Hana Tošnarová z Národní protidrogové centrály a Mgr. et Mgr. Sylvie Reterová a Mgr. Karel Bačkovský z Odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra ČR.

Problematika zneužívání drog ve věznicích patří k aktuálním tématům drogové problematiky, a proto nemohla chybět ani na této konfe-

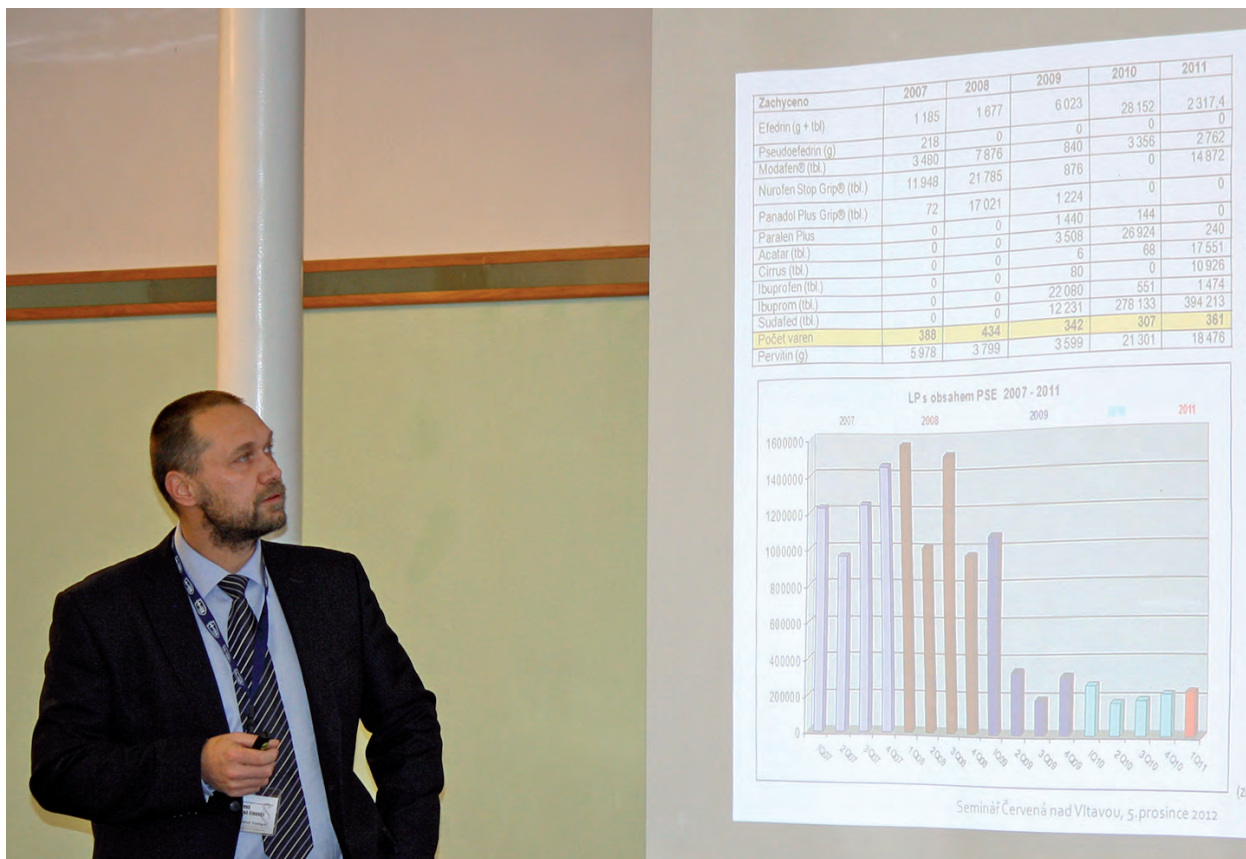
renci. Se současným stavem v oblasti drog v českých věznicích přítomné seznámili zástupci Vězeňské služby ČR. Touto problematikou jako celkem se pak ve své prezentaci zabýval břeclavský okresní státní zástupce Mgr. Tomáš Foldyna.

Na konferenci se řešila i celá řada dalších témat, například využívání informátorů, novelizace zákona o návykových látkách, změna systému přidávání zakázaných látek na seznam, jež je přílohou nařízení vlády, problematika předstíraného převodu a zveřejňování

informací prostřednictvím internetu a intranetu.

Vzájemnou spolupráci, otevřenou komunikaci a společné hledání nejefektivnějších způsobů řešení všech zainteresovaných složek trestního řízení vnímá Národní protidrogová centrála jako jeden z významných prostředků v rámci úspěšného boje s drogovou trestnou činností. Vzhledem k prokazatelným přínosům, ale i pozitivním ohlasům účastníků hodlá s tradicí pořádání konferencí státních zástupců, ale i dalších podobných setkání, pokračovat i v budoucnosti.

TESTY NA DROGY

z moči i ze slin

Společnost Dynex je na trhu již více než 20 let. Specializujeme se na vývoj, výrobu a prodej v oblasti laboratorních diagnostických souprav a přístrojů. V rámci toho se zabýváme i rychlotesty na drogy (někdy nazývané jako rapid testy). Mezi nejčastěji testované drogy patří:

- opiáty (morfin, heroin)
- THC (marihuana)
- amfetamin
- metamfetamin (pervitin)
- kokain
- PCP
- barbituráty
- benzodiazepiny
- methadon.

Lze testovat:

- z moči
- ze slin.

Jedná se o kvalitativní imunodetekční soupravy pro testování, zda testovaná osoba požíla omamnou látku. Prodávají se testy:

- jednoduché (testování jediné drogy)
- multidetekční (testování více drog najednou, nejčastěji pěti).

Hlavní částí soupravy je membránový proužek, který obsahuje všechny potřebné imuno-reagencie. V případě testování moči se sací část membránového proužku ponoří do vzorku. Kapalina proudí pomocí kapilárních sil po délce membránového proužku. Proud kapaliny unáší reagencie spolu s analytem - drogou (pokud je přítomná) směrem k testovací a kontrolní linii, kde proběhnou příslušné imuno-

interakce. Zbarvení testovací linie ukazuje na pozitivní nebo negativní výsledek testu dle jeho konstrukce (toto je vždy uvedeno v manuálu). Kontrolní linie by se měla zbarvit vždy, a pokud ne, test se považuje za neplatný a je třeba ho zopakovat. V případě testování vzorku slin je v balení k testu přiložen přípravný roztok, kterým se test navlhčí před vlastní aplikací vzorku, dále odběrový tampónek, ze kterého se následně vzorek hygienicky vytlačí pomocí přiložené zkumavky.

Výhody našich testů jsou:

- kvalitní
- rychlé (cca 5 minut)
- malé rozměry a hmotnost
- snadno přenosné
- vhodné pro terénní testování
- velmi jednoduchý postup
- možné provádět mimo laboratoř
- jednoduché vizuální vyhodnocení bez potřeby jakýchkoliv přístrojů
- stačí malé množství vzorku
- levné

Rádi bychom ještě upozornili, že testy jsou pouze orientační (např. výsledek testu může být ovlivněn léky – falešná pozitivita). Konfirmace výsledku by měla být provedena v laboratoři pokročilejšími metodami.

Soupravy držíme běžně skladem a je tedy možnost okamžitého dodání. V případě větších odběrů poskytujeme slevy. Objednávat lze i pouze po kusech buď osobně, telefonicky nebo e-mailem. Pro více informací nás neváhejte kdykoliv kontaktovat. Budeme se těšit na spolupráci.

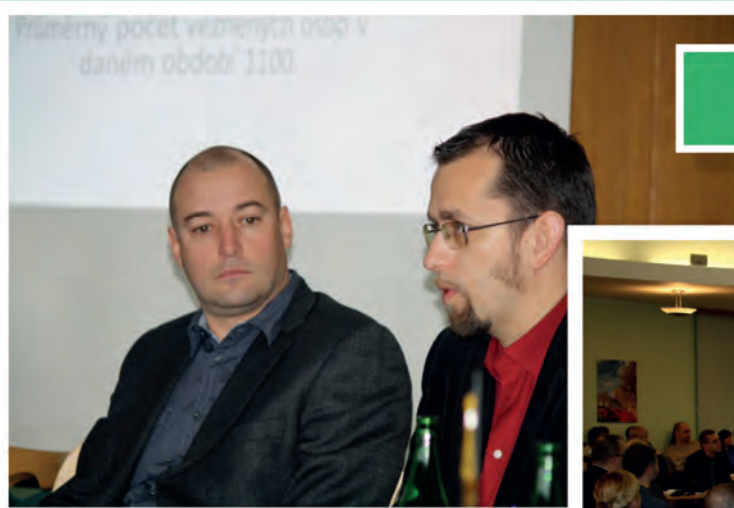

Dynex Technologies, spol. s r.o.
www.dynex.cz

kontaktní adresa: Lidická 977, 273 43 Buštěhrad
tel.: 220 30 36 00
fax.: 224 32 01 33
e-mail: office@dynex.cz

Možnosti mezinárodní spolupráce v boji proti pašování kokainu

Konference ...

... státních zástupců

Problematika drog ve věznici Vinařice